

2017

"χαλαρό" Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση

[για όλες τις βαθμίδες της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης]

Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός - Σύνταξη: Μένης Θεοδωρίδης
Κριτική και Δημιουργική Συνεργασία: Μαρία Λεωνίδα

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών στηρίζεται σε σειρά δραστηριοτήτων, με αρκετούς βαθμούς ελευθερίας και δυνατότητες παραλλαγών, που μπορούν να πραγματοποιηθούν από ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς κάθε ειδικότητας, χωρίς να απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις. Αποτελεί υλοποίηση των θεωρητικών αρχών που εκτίθενται στην εισαγωγή παρακάτω. Επίσης αποτελεί τμήμα του συνολικού ΠΣ για την Αισθητική Παιδεία όπως περιγράφεται στο Συνοπτικό σκεπτικό του πεδίου "Πολιτισμός - Δραστηριότητες Τέχνης"(1.-2.). Η εφαρμογή του παρόντος ΠΣ, απαραίτητα προϋποθέτει το Συνοδευτικό Οδηγό του Εκπαιδευτικού και το αντίστοιχο Συνοδευτικό Εκπαιδευτικό Υλικό

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

"χαλαρό" Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση

[για όλες τις βαθμίδες της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης]

Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός - Σύνταξη: Μένης Θεοδωρίδης
Κριτική και Δημιουργική Συνεργασία: Μαρία Λεωνίδα

Το προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών στηρίζεται σε σειρά δραστηριοτήτων, με αρκετούς βαθμούς ελευθερίας και δυνατότητες παραλλαγών, που μπορούν να πραγματοποιηθούν από ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς κάθε ειδικότητας, χωρίς να απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις.

Οι δραστηριότητες δεν έχουν αυστηρή εξελικτική πορεία. Εισάγουν, αναπτύσσουν και επαναφέρουν με διάφορους τρόπους τις θεμελιώδεις δεξιότητες παραγωγής και κριτικής ανάλυσης οπτικοακουστικών έργων, εμβαθύνοντας σταδιακά στις κομβικές έννοιες όπως εκτίθενται στην εισαγωγή παρακάτω. Ταυτόχρονα γίνεται προσπάθεια ώστε οι ίδιες θεμελιώδεις οπτικοακουστικές δεξιότητες να συνδέονται με ποικίλα γνωστικά αντικείμενα και πτυχές της σχολικής ζωής αλλά και της καθημερινότητας των μαθητών.

Η εφαρμογή του παρόντος ΠΣ, απαραίτητα προϋποθέτει το Συνοδευτικό Οδηγό του Εκπαιδευτικού και το αντίστοιχο Συνοδευτικό Εκπαιδευτικό Υλικό.

Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση

Η θεσμική παρουσία ενός εντελώς νέου μαθησιακού - διδακτικού αντικειμένου στο Πρόγραμμα Σπουδών της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, επιβάλλει την αναλυτική επισκόπηση του περιεχομένου του, της προτεινόμενης διδακτικής του μεθοδολογίας και της εκπαιδευτικής του συμβολής στο πλαίσιο της αγωγής των νέων πολιτών. Το παρόν εισαγωγικό σκεπτικό αποτελεί περίληψη αυτής της επισκόπησης ενώ το πλήρες κείμενο παρατίθεται ως παράρτημα για την Οπτικοακουστική Έκφραση, στο τέλος του παρόντος ηλεκτρονικού εντύπου.

Θεμέλιο και προϋπόθεση του πολιτισμού μιας κοινότητας είναι η επικοινωνία που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών της. Οι σχέσεις και οι αποδεκτές συμπεριφορές, οι αξίες που τις διέπουν και οι συλλογικές προσπάθειες για βελτίωση των συνθηκών ζωής, όλα στηρίζονται στις δυνατότητες συνεννόησης και κατανόησης ανάμεσα στα μέλη μιας ομάδας. Και βέβαια, αυτές οι δυνατότητες συνεννόησης και κατανόησης καθορίζονται από τα επικοινωνιακά μέσα που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της ομάδας. Η συνθετότητα, η ποικιλία και ο πλούτος των μέσων επικοινωνίας, η δυνατότητα να εκφραστούν λεπτές συναισθηματικές χροιές και να διατυπωθούν λεπτές εννοιολογικές διακρίσεις φανερώνουν έναν πολιτισμό που μπορεί να επινοεί σύνθετες λύσεις και να απελευθερώνει δημιουργικές δυνάμεις προκειμένου να αντιμετωπίσει τα κοινωνικά προβλήματα. Ήδη από τον περασμένο αιώνα, κεντρικό ρόλο στη δημόσια επικοινωνία έπαιξε η οπτικοακουστική έκφραση, δηλαδή η αφήγηση και η διατύπωση νοημάτων με εικόνες και ήχους. Με το πέρασμα του χρόνου, η εξέλιξη της σχετικής τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δημιούργησαν τις προϋποθέσεις ώστε η οπτικοακουστική έκφραση να αποτελεί κυρίαρχο μέσον επικοινωνίας, όχι μόνον μαζικής αλλά και επικοινωνίας μεταξύ ομάδων ή ατόμων.

Η οπτικοακουστική έκφραση αποτελεί ένα εναλλακτικό, ολοκληρωμένο, πολυτροπικό σύστημα επικοινωνίας πέρα από τον γραπτό και τον προφορικό λόγο. Θεωρούμε ότι η οπτικοακουστική έκφραση, δηλαδή η αφήγηση και η διατύπωση νοημάτων με εικόνες και ήχους, ενώ δεν διέπεται από την αυστηρότητα που χαρακτηρίζει το γραπτό λόγο, έχει όμως πολλά από τα γνωρίσματα ενός συστήματος επικοινωνίας όπως ο προφορικός και ο γραπτός λόγος. Μπορεί να αφηγηθεί μια ιστορία με πλοκή άλλοτε αξιοποιώντας τη γραμμική ανάπτυξη και άλλοτε με τρόπο αποσπασματικό, εισάγοντας άλματα στο χρόνο και στο χώρο. Μπορεί να διαφοροποιείται σε είδη οπτικοακουστικών κειμένων όπως η ποίηση, το δοκίμιο, η αναφορά, η διακήρυξη, η προπαγάνδα, η διαφήμιση κ.λπ., μπορεί να δημιουργεί συμβολισμούς, μεταφορές, παρομοιώσεις κ.λπ., μπορεί να αξιοποιεί τα δικά της υφολογικά και καλολογικά στοιχεία και, φυσικά, η οπτικοακουστική έκφραση διαθέτει αναγνωρίσιμους ρυθμούς και δομές. Είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι η οπτικοακουστική έκφραση είναι είδος λόγου. Πρόκειται για ένα σύστημα πολυτροπικού λόγου που διαθέτει σύνθετες επικοινωνιακές δυνατότητες καθώς συνδυάζει νοηματοδοτήσεις και δημιουργία συμβολισμών με ακίνητες εικόνες, με κινούμενες εικόνες, με ήχους αλλά και με γραπτό λόγο. Έχει διεθνή απήχηση, προσφέρει πολλές εφαρμογές στη σύγχρονη ζωή και -κυρίως- συνδέει τη σχολική ύλη με την καθημερινή ζωή και τα βιώματα των παιδιών.

Επιπλέον, αναφερόμαστε στην καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση δηλαδή στις μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης που προκύπτουν από τη δημιουργική χρήση οπτικοακουστικών εργαλείων και μέσων. Πρόκειται για τεχνολογικά εργαλεία που επιτρέπουν την αποτύπωση (εγγραφή) εικόνων και ήχων είτε από το περιβάλλον είτε από σχετικές διατάξεις πρωτογενούς παραγωγής τους, την επεξεργασία τους και τέλος την επαναληπτική ανάκληση - παρουσίαση (αναπαραγωγή) αυτού του κατασκευασμένου οπτικού ή/και ηχητικού αποτελέσματος που απευθύνεται σε περιορισμένο ή ευρύ κοινό.

Μέχρι σήμερα, αυτό το σύστημα επικοινωνίας και καλλιτεχνικής έκφρασης το κατακτούμε εμπειρικά, ως καταναλωτές πληθώρας οπτικοακουστικών μηνυμάτων που καθημερινά μας απευθύνονται. Αν ωστόσο χρειάζεται μια παρέμβαση στο σχολείο για τη συστηματική εξοικείωση των μαθητών με την οπτικοακουστική έκφραση, αυτή θα πρέπει να έχει πολλά από τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας μιας παράλληλης "γλώσσας". Η ανάγκη για μια τέτοια παρέμβαση δεν καλύπτει, ένα απλό αίτημα για πληρέστερη καλλιτεχνική ευαισθητοποίηση, αλλά αποβλέπει στην κατάκτηση ενός σύνθετου συστήματος επικοινωνίας με διεθνή εμβέλεια και ισχυρές δυνατότητες διείσδυσης. Στο πλαίσιο κάθε σχολικού μαθήματος αλλά και στο πλαίσιο ενός εξειδικευμένου μαθήματος αισθητικής αγωγής, μπορούν να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ώστε οι μαθητές να αναπτύξουν **δεξιότητες παραγωγής των δικών τους οπτικοακουστικών κειμένων**. Να διατυπώσουν το δικό τους οπτικοακουστικό λόγο, προβάλλοντας τις προσωπικές τους απόψεις και σκέψεις. Αξιοποιώντας την επικοινωνιακή τεχνολογία και τα σύγχρονα οπτικοακουστικά εργαλεία, τα παιδιά θα πρέπει, κατά την περίοδο της τυπικής εκπαίδευσής τους να έχουν τις απαραίτητες ευκαιρίες ώστε, να συντάσσουν, να διαμορφώνουν και να δημοσιοποιούν τα δικά τους οπτικοακουστικά κείμενα. Δηλαδή, να αντιμετωπιστούν **"οι μαθητές ως ενεργοί πολίτες"** οι οποίοι αξιοποιούν τις σύγχρονες τεχνολογίες επικοινωνίας τόσο για την παραγωγή και την ανταλλαγή των απόψεών τους όσο και για τη δημιουργική παραγωγή και διάχυση της προσωπικής τους καλλιτεχνικής έκφρασης. Επίσης επιδιώκεται η εξοικείωση με την καθημερινή οπτικοακουστική κουλτούρα των μαθητών (τηλεόραση, διαδίκτυο κ.λπ.) και, βέβαια, με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση (δηλαδή με πολλά, διαφορετικά είδη κινηματογραφικών έργων, πολλά διαφορετικά είδη καλλιτεχνικής φωτογραφίας, βιντεο-άρτ, βιντεο-εγκαταστάσεων, έργων εικονικής πραγματικότητας κ.λπ.), ώστε να θεμελιώνονται στη συνείδηση των μαθητών οι επικοινωνιακές και αισθητικές δυνατότητες της οπτικοακουστικής έκφρασης και να δίνονται ευκαιρίες για καλλιέργεια κριτικού λόγου. Στην κατεύθυνση αυτή, η εξοικείωση με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας ανώτερης ποιότητας κριτικής στάσης απέναντι στα οπτικοακουστικά έργα που βασίζεται στην **αισθητική απόλαυση, στις απρόβλεπτες υποκειμενικές αναγνώσεις και στο στοχασμό**.

Θεμελιώδη μεθοδολογικά χαρακτηριστικά της πρότασης αυτής είναι:

1. Οι δραστηριότητες της οπτικοακουστικής παιδείας να μην συγκροτούν ένα ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο, αλλά **να διαπερνούν το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων του Προγράμματος Σπουδών** της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ενδεικτικά, αξίζει να τονιστεί το γεγονός ότι όλες σχεδόν οι προτεινόμενες δραστηριότητες, μπορούν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο οποιουδήποτε μαθήματος ξένης γλώσσας! Επίσης, τουλάχιστον για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, η εφαρμογή των δραστηριοτήτων αυτών δεν θα πρέπει να προϋποθέτει ιδιαίτερες ειδικές γνώσεις από τους εκπαιδευτικούς. Θα δίδονται ειδικά σχεδιασμένες προτάσεις δραστηριοτήτων, πάνω στις οποίες ο δάσκαλος μαζί με τα παιδιά θα εργάζονται ως μία ομάδα με μικρές υποομάδες, χωρίς κάποιος να χρειάζεται να γνωρίζει ένα ειδικό αντικείμενο για να το «διδάξει» στους άλλους.

Οι ίδιες οι δραστηριότητες θα εισάγουν και θα αναπτύσσουν τις βασικές έννοιες της οπτικοακουστικής έκφρασης τις οποίες εκπαιδευτικός και μαθητές θα διερευνούν από κοινού. Στις πολύ σπάνιες περιπτώσεις εξειδικευμένης τεχνογνωσίας, που ίσως προβλεφθούν για τις τελευταίες τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι ομάδες θα μπορούν να καταφεύγουν σε επαγγελματίες του χώρου για επί μέρους βοήθεια (μοντέλο εξειδικευμένου εταίρου - partnership).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η πρόβλεψη για δραστηριότητες εξοικείωσης με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση στο πλαίσιο της Αισθητικής Αγωγής, δεν αναιρεί την ανάγκη "εγκάρσιας" ανάπτυξης της οπτικοακουστικής παιδείας διά μέσου όλων των γνωστικών αντικειμένων του ΠΣ όπως τονίζεται παραπάνω. Απλώς, ένα μέρος των στόχων της οπτικοακουστικής παιδείας θα καλύπτεται και μέσα από τις δραστηριότητες καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης έτσι ώστε οι μαθητές να συνειδητοποιούν ότι -όπως όλα τα εργαλεία (γραφής, οικοδόμησης, επεξεργασίας υλικών κ.λπ.)- τα εργαλεία οπτικοακουστικής καταγραφής μπορούν να αξιοποιηθούν και ως εργαλεία καλλιτεχνικής έκφρασης και ότι στο χώρο της καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης υπάρχουν σημαντικά έργα που μπορούν να προσφέρουν απόλαυση και αφορμές για στοχασμό.

2. Οι δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας μέσα στην τάξη θα πρέπει να είναι **ομαδικές**. Ήδη σε πολλές θεσμοθετημένες δραστηριότητες μέσα στο σχολείο (περιβαλλοντικές εργασίες, ευέλικτη ζώνη, διαθεματικότητα κ.λπ.) προβλέπεται το ομαδοσυνεργατικό μοντέλο διδασκαλίας ή, ακόμα καλύτερα, η Μέθοδος Project όπου, κατά την παραγωγή κάποιου συλλογικού έργου, προβλέπεται η λήψη αποφάσεων. Το πλαίσιο αυτό αποτελεί ιδανική προϋπόθεση για τις δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας, όπου η διαδικασία διαπραγμάτευσης των εννοιών από τα παιδιά (συζητήσεις μεταξύ τους προκειμένου να επιλέξουν τη μία ή την άλλη λύση) είναι πιο σημαντική από τις ίδιες τις γνώσεις που τυχόν θα αποκομίσουν.
3. Οι δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας, όπως άλλωστε όλες οι δραστηριότητες καλλιτεχνικής έκφρασης, εξοικειώνουν τα παιδιά με την ιδιαίτερη αξία των εναλλακτικών οπτικών που μπορούν να προκύψουν για κάθε θέμα. **Η υποκειμενική ματιά "του άλλου"**, που εκφράζεται για κάποιο πολύ συνηθισμένο θέμα ή αντικείμενο γύρω μας, η διαφορετική θεώρηση του κόσμου που μας περιβάλλει, είναι ίσως το πιο σημαντικό κοινωνικό χαρακτηριστικό των τεχνών. Τα παιδιά, μέσα από κατάλληλα σχεδιασμένες δραστηριότητες, καλούνται να συνειδητοποιήσουν ότι καθετί μπορεί να αποκτά διαφορετικές σημασίες, ανάλογα με την οπτική γωνία που υιοθετούμε, και πως η κατανόηση της υποκειμενικής ματιάς κάθε μέλους της ομάδας πλουτίζει τη δυνατότητά μας να αντιμετωπίζουμε κριτικά την πραγματικότητα γύρω μας και συμβάλλει στον επικοινωνιακό πολιτισμό.

*

Εκφράζοντας τη σύγχρονη παιδαγωγική αντίληψη περί γραμματισμών στην εκπαίδευση, δηλαδή την προσπάθεια να εφοδιαστεί ο νέος πολίτης με γνώσεις δεξιότητες και στάσεις οι οποίες να του επιτρέπουν να παρακολουθεί και να συμμετέχει στον οπτικοακουστικό πολιτισμό της κοινωνίας όπου ζει, η εξοικείωση με την οπτικοακουστική έκφραση δομείται ως υπεύθυνη επιλογή κομβικών εννοιών που -κατά την παιδαγωγική και ιδεολογική κρίση των συντακτών της- εξυπηρετεί καλύτερα το στόχο του οπτικοακουστικού γραμματισμού και την καλλιέργεια της οπτικοακουστικής συνείδησης των μαθητών.

Επιλογή κομβικών εννοιών για την εξοικείωση με την καλλιτεχνική Οπτικοακουστική Έκφραση

(επισημαίνονται οι έννοιες που παραπέμπουν στην αισθητική του κινηματογράφου -Film Education-
και οι έννοιες που παραπέμπουν στην Εκπαίδευση για τα Μέσα -Media Literacy-)

1. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Ο μηχανισμός της οπτικοακουστικής αφήγησης . Η συνεχής αφηγηματική ροή που προκύπτει από την παράθεση (στη φωτοαφήγηση) ή τη χρονική ακολουθία (στον κινηματογράφο, κινούμενο σχέδιο) διαδοχικών εικόνων.

Στοιχειώδης περιγραφή απλής δράσης - Απλή καταγραφή χώρου - Μικρή μυθοπλασία

2. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Η σημειολογία των βασικών κάδρων. Κοντινό - Μεσαίο - Γενικό

3. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Η διαμεσολάβηση του δημιουργού. Ο υποκειμενισμός του δημιουργού ενός οπτικοακουστικού έργου όπως προκύπτει από την επιλεκτική χρήση των οπτικοακουστικών εργαλείων.

4. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Βαθμοί διαμεσολάβησης:

Κινούμενο Σχέδιο- Κινηματογραφική Μυθοπλασία- Ντοκιμαντέρ- Ρεπορτάζ

5. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Σκηνοθετημένο περιεχόμενο εικόνας (σημειολογικές παρεμβάσεις στην ακίνητη εικόνα)

6. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης - κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Τα είδη των ήχων: Θόρυβοι - Ομιλίες - Μουσική - Σπηκάζ (αφανής αφήγηση)

Τα είδη της ομιλίας: Σπηκάζ (αφανής αφήγηση) - ο λόγος των "παρουσιαστών" - ο λόγος των "προσκεκλημένων" - Ηθοποιοί

Δημιουργία ηχητικού τοπίου Απλός ηχητικός περίπατος

7. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης - κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Η ανθρώπινη παρουσία μέσα στην εικόνα

Ήρωας ντοκιμαντέρ - Ηθοποιός (πρωταγωνιστής - β' ρόλος) - ήρωας κινουμένου σχεδίου - κούκλες(animation) - ανθρωπομορφισμός ζώων στο κινούμενο σχέδιο

8. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης - κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Η αισθητική παράμετρος της τεχνολογίας

Ασπρόμαυρη - Έγχρωμη ταινία

Βωβός - Ηχητικός κινηματογράφος

Πλατό - φορητή κάμερα - κινητό τηλέφωνο

Μελιές - STARTRECK - Πόλεμος των Άστρων - Μάτριξ

9. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Ρεπορτάζ - συνέντευξη

10. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Διαφήμιση (η έννοια του στοχευμένου κοινού)

11. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Λογοτεχνία - Κινηματογράφος Διαφορετικοί τρόποι αφήγησης της ίδιας ιστορίας

12. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης - κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Τα κινηματογραφικά είδη (genre), το προσωπικό "σύμπαν" κάθε δημιουργού όπως προκύπτει από τη δημιουργική χρήση των εκφραστικών μέσων και οι υποκειμενικές "αναγνώσεις" του δέκτη

13. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Πλάνο (διάρκειες) - ρυθμός - μοντάζ

14. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Οι ειδικότητες του κινηματογράφου και της τηλεόρασης

15. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Το κύκλωμα παραγωγής και διανομής - μετάδοσης οπτικοακουστικών προϊόντων

Στο Γυμνάσιο θα προστεθούν και οι παρακάτω έννοιες:

(όλες αναφέρονται στην αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

16. Διεύθυνση φωτογραφίας - φωτισμοί

17. Μονταζικές παρεμβάσεις στη σχέση εικόνας και ήχου

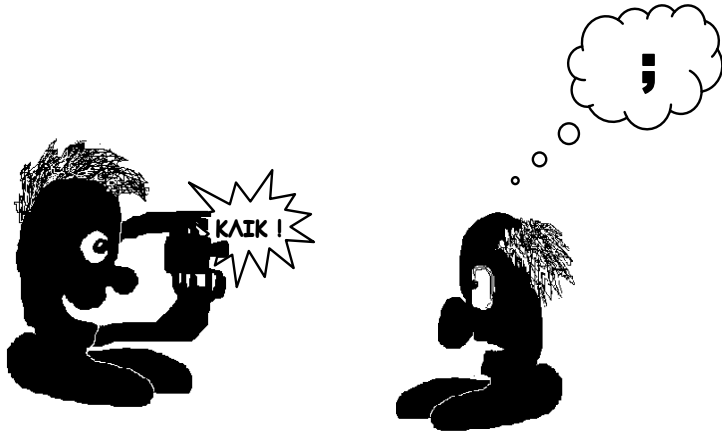
18. Οι κινήσεις της κάμερας

19. Σχολές - Δημιουργοί

20. Κριτική οπτικοακουστικών έργων

*

κάθε μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης...

αποτελεί ένα διαφορετικό
τρόπο επικοινωνίας...

επικοινωνία: όχι μόνον...
-έλα να σου δείξω
πώς ήσουν χτες,

αλλά και επικοινωνία:
-έλα να σου δείξω
πώς σε βλέπω εγώ!

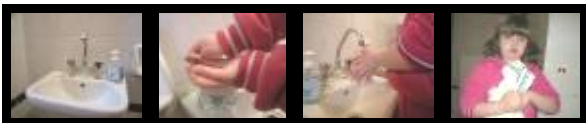
Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα και μεθοδολογικές επισημάνσεις	Ενδεικτικές δραστηριότητες	Προτάσεις για εκπαιδευτικό υλικό
Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία			
1. Φωτογραφικές ταυτότητες (εξοικείωση με τη φωτογραφική κάμερα και ανάπτυξη δεξιοτήτων χειρισμού κάμερας) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να ορίσει τα όρια φωτογράφισης ενός γενικού και ενός κοντινού κάδρου σε συνάρτηση με έναν όρθιο άνθρωπο • Μαθαίνει να συνεργάζεται προκειμένου να τραβηχτούν σειρές φωτογραφιών, περιμένει να φωτογραφίσει μόλις φτάσει η σειρά του. • κατανοεί τη δηλωτική σημασία της φωτογραφίας ενός προσώπου αντί του ονόματός του. Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Εξοικείωση με τη φωτογραφική κάμερα και ανάπτυξη δεξιοτήτων χειρισμού κάμερας: • Κρατά την κάμερα στραμμένη προς το θέμα • Εντοπίζει το κεντρικό κουμπί φωτογραφικής λήψης, το διακρίνει από τον γενικό διακόπτη λειτουργίας και το πιέζει επαρκώς • Καθάρει το θέμα σε αποδεκτό βαθμό • Εξοικείωση με τα όρια κάθε κλίμακας κάδρου	"Φωτογραφίζουμε όλους τους συμμαθητές μας με δυο τρόπους, έναν από κοντά και έναν από λίγο μακρύτερα" (σε μεσαίο και σε κοντινό κάδρο) και παίζουμε παιχνίδια αντιστοίχισης παιδιών και φωτογραφιών τους, μέσα στο χώρο.	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Ενδεικτικά Σχέδια Μαθήματος/Δραστηριότητα (1)
2. Μικρά μυστικά (εξοικείωση με τα απλά μέσα ηχοληψίας: μικρόφωνο, υπολογιστής, ψηφιακό "κασετόφωνο", βιντεοκάμερα με κλειστό φακό κ.λπ.) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να ηχογραφεί χαμηλόφωνα τη φωνή του απευθυνόμενη προς ένα μικρόφωνο (να διακρίνει το ενσωματωμένο μικρόφωνο σε ένα ηχοληπτικό μέσον) και να εξοικειωθεί με τις στοιχειώδεις τεχνικές παραμέτρους (απόσταση από το μικρόφωνο, ένταση φωνής, ηχητικό περιβάλλον κ.λπ.) • Περιμένει να ηχογραφήσει μόλις φτάσει η σειρά του και κατανοεί την ανάγκη της σιωπηλής παρουσίας σε χώρο ηχογράφησης. Μαθαίνει να συνεργάζεται. • Να αναγνωρίζει και να αξιολογεί το αποτέλεσμα. Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Εξοικείωση με τα απλά μέσα ηχοληψίας (μικρόφωνο, υπολογιστής, ψηφιακό "κασετόφωνο", βιντεοκάμερα με κλειστό φακό κ.λπ.) Ανάπτυξη δεξιοτήτων συλλογικότητας Προοδευτικά χρήση όρων και φράσεων όπως: ξεκίνημα εγγραφής, σταμάτημα εγγραφής, στοπ, ακρόαση, αναπαραγωγή, κουμπί εγγραφής, κουμπί αναπαραγωγής, ένταση	"Εκμυστήρευση μικρών μυστικών" στο μικρόφωνο. Ακολουθεί ομαδική ακρόαση. Πχ "το αγαπημένο μου φαγητό"	

3. Μικρή περιγραφή στο μικρόφωνο (Οργάνωση του προφορικού λόγου. Υπερνικά την "προ του μικροφώνου αμηχανία") Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να διατυπώνει 3-4 έστω τυποποιημένες φράσεις που περιγράφουν ένα άλλο παιδί (ή ένα αντικείμενο ή ένα τοίχο της τάξης) που βρίσκεται μπροστά του • Να αναγνωρίζει και να αξιολογεί το αποτέλεσμα. Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Οργάνωση του προφορικού λόγου. Υπερνικά την "προ του μικροφώνου αμηχανία" Αναπτύσσει και συστηματοποιεί τις δεξιότητες παρατήρησης Εξοικειώνεται με τη συνθήκη κατά την οποία απευθύνεται σε κοινό Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων ηχοληψίας	"Είμαι ο Νίκος και σας περιγράφω το Γιώργο..." (περιγραφή στο μικρόφωνο και μετά, ομαδική ακρόαση) -Σε σχέση με τους συμμαθητές της τάξης μας, ο Γιώργος είναι ... (ψηλός-μεσαίος-κοντός) -Τα μαλλιά του είναι ...(ξανθά-καστανά-μαύρα-κοκκινωπά) και ...(ίσια-κατσαρά) -Τα μάτια του είναι ...(γαλανά-καστανά- μαύρα-πράσινα) κ.λπ.	
4. Μικροί ανταποκριτές (1) (εξοικείωση όλων των παιδιών με τις εκατέρωθεν λειτουργίες του ανταποκριτή - διαμεσολαβητή και του δέκτη) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Ολοκληρώνει ως "ανταποκριτής" μιας ομάδας σύντομες ηχητικές περιγραφές σε απλό ηχοληπτικό μέσον (κασετόφωνο) . • Να μπορεί (ως εκπρόσωπος της ομάδας) να απαριθμήσει σε ηχοληπτικό μέσον τα αντικείμενα ενός διακριτού μικρού συνόλου • Αλλάζοντας ρόλους να προσπαθεί να σχηματίσει "νοερή εικόνα" με βάση τις πληροφορίες άλλου εκπροσώπου και να την αποδώσει ζωγραφικά Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Εξοικείωση όλων των παιδιών με τις εκατέρωθεν λειτουργίες του ανταποκριτή - διαμεσολαβητή και του δέκτη Εξοικείωση με τα απλά μέσα ηχοληψίας (μικρόφωνο, υπολογιστής, ψηφιακό "κασετόφωνο", βιντεοκάμερα με κλειστό φάκο κ.λπ.) Ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας και εμπιστοσύνης στο πλαίσιο της μικρής ομάδας	Περιγραφή στο μικρόφωνο, μικρού χώρου (ραφιού, ντουλαπιού) και αντικειμένων που περιλαμβάνονται μέσα, από δύο διαδοχικούς "ανταποκριτές". Ομαδική ακρόαση και μετά, συλλογική ζωγραφική απόδοση. Στη συνέχεια, επιτόπια σύγκριση με την "άμεση" εμπειρία.	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης/εργαλείο 4ο
5. Μικρή αφήγηση με εικόνες (εξοικείωση με τον μηχανισμό της οπτικοακουστικής αφήγησης και διατύπωση ανάλογου κριτικού λόγου) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να παράγει μια απλή οπτικοακουστική αφήγηση (καθημερινής διαδικασίας) με διαδοχικές	Εξοικείωση με τη φωτογραφική κάμερα και ανάπτυξη δεξιοτήτων χειρισμού κάμερας: • Κρατά την κάμερα στραμμένη προς το θέμα	Παραγωγή οπτικοακουστικής αφήγησης με 4-5 φωτογραφίες	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ

εικόνες*.

- Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα (πολύ απλή αφήγηση) Ενδεικτική διάρκεια 1-2 δίωρα

*

Οι επεξηγηματικές φωτογραφίες -όπου κρίθηκαν απαραίτητες- εντάχθηκαν κοντά στα σημεία στα οποία αναφέρονται αλλά ανεξαρτήτως των τεσσάρων στηλών που διέπουν το ΠΣ.

τρεις εναλλακτικές λήψεις για το ίδιο στιγμιότυπο:

**

τελική επιλογή των παιδιών

- Εντοπίζει το κεντρικό κουμπί φωτογραφικής λήψης, το διακρίνει από τον γενικό διακόπτη λειτουργίας και το πιέζει επαρκώς
- Καδράρει το θέμα σε αποδεκτό βαθμό
- Πραγματοποιεί 2-3 εναλλακτικές φωτογραφικές λήψεις για κάθε προβλεπόμενο φωτογραφικό στιγμιότυπο

Εξοικείωση με τον μηχανισμό της οπτικοακουστικής αφήγησης και διατύπωση ανάλογου κριτικού λόγου:

- Συνειδητοποιεί τη σειρά φωτογραφιών ως ενιαίο αφηγηματικό σύνολο
- Κατανέμει την εξελικτική πορεία της αφήγησης σε 4-5 στιγμιότυπα – κλειδιά
- Επιλέγει την οπτική γωνία φωτογράφισης κάθε στιγμιότυπου ώστε να εξυπηρετούνται (κατά την κρίση του) οι αφηγηματικές του προθέσεις
- Από τις 2-3 φωτογραφικές λήψεις που τραβήχτηκαν για κάθε προβλεπόμενο φωτογραφικό στιγμιότυπο, επιλέγει την - κατά τη γνώμη του καλύτερη- και εκθέτει το σκεπτικό του**

Εξοικείωση με τη διαδικασία παρουσίασης των εργασιών προς το σχολικό κοινό και διατύπωση ανάλογου κριτικού λόγου:

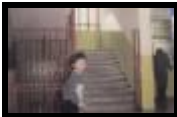
- Προτείνει τρόπους έκθεσης ή προβολής των επιλεγμένων φωτογραφιών σε διαδοχική σειρά, ώστε η αφήγηση να λειτουργεί και το έργο όλων των ομάδων να παρουσιαστεί στη σχολική κοινότητα.
- Ανταλλάσσει το προϊόν των ασκήσεων της ομάδας του με αυτά των άλλων ομάδων και διαπιστώνει την ερμηνευτική απόκλιση των δεκτών, προτείνει βελτιώσεις.

Ανάπτυξη δεξιοτήτων λήψης συλλογικών

ενδεικτική θεματολογία: φορώ το παλτό μου, ποτίζω μια γλάστρα, πλένω τα χέρια μου

- Προοδευτικά κάνει χρήση όρων και φράσεων όπως: ...τραβώ φωτογραφία, ...διαγράφω φωτογραφία, ...σκοπεύω, ...καδράρω πιο ψηλά-χαμηλά κ.λπ., ...πλησιάζω, ...απομακρύνομαι κ.λπ.
- Κατά την επιλογή των στιγμιότυπων, διατυπώνει παρατηρήσεις και επιχειρηματολογεί με κριτήριο το επιδιωκόμενο τελικό αποτέλεσμα
- Διατυπώνει παρατηρήσεις για το βαθμό επιτυχίας των λήψεων χρησιμοποιώντας απλές φράσεις όπως: ...δεν φαίνεται καλά, ...να το δείξουμε από πιο κοντά κ.λπ.
- Διατυπώνονται εντυπώσεις και κρίσεις για τις αντίστοιχες εργασίες ομάδων από άλλα τμήματα. Οι κρίσεις αυτές προοδευτικά συγκροτούν προτιμήσεις του τύπου: ...από τις εργασίες των άλλων ομάδων, οι φωτο-ιστορίες που μας άρεσαν περισσότερο...

Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης/εργαλείο 5ο

	αποφάσεων στο πλαίσιο της μικρής ομάδας: • Διαπραγματεύεται την επιλογή των 4-5 στιγμιότυπων και συμβάλλει με προτάσεις • Διαπραγματεύεται την τυχόν ανάγκη για πιθανές επαναφωτογραφήσεις και τις ανάλογες διορθώσεις του τύπου: ...πιο κοντά στο παράθυρο ...να μην κοιτάζει την κάμερα κ.λπ. • Διαπραγματεύεται την τελική επιλογή της επιτυχέστερης λήψης από τις λήψεις που πραγματοποιήθηκαν για κάθε στιγμιότυπο • Προτείνει και διαπραγματεύεται τους τρόπους παρουσίασης Ανάπτυξη δεξιοτήτων ψηφιακής συνείδησης: • Εντοπίζει τον μηχανισμό ανάκλησης των λήψεων και διατρέπει το τρέχον αρχείο • Εντοπίζει τον μηχανισμό διαγραφής των λήψεων και με τη βοήθεια κάποιου ενήλικου, διαγράφει τις μη χρήσιμες λήψεις	• Προοδευτικά κάνει χρήση όρων και φράσεων όπως: ...διαγράψω φωτογραφία, ...κάδος ανακύκλωσης κ.λπ.	
6. Ο εντός και ο εκτός κάδρου χώρος (συνειδητοποίηση των ορίων του κάδρου) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να συνειδητοποιεί τα όρια του κάδρου, επισημαίνοντας τα "εντός κάδρου" στοιχεία και αναφερόμενος στα "εκτός κάδρου" στοιχεία * • Να συνειδητοποιεί το κάδρο ως τμήμα που επέλεξε από τον περιβάλλοντα χώρο • μαθαίνει να συνεργάζεται προκειμένου να τραβηχτούν σειρές φωτογραφιών, περιμένει να φωτογραφίσει μόλις φτάσει η σειρά του. Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες	• Καδράρει το θέμα σε αποδεκτό βαθμό • Συνειδητοποίηση των ορίων του κάδρου (εντός και εκτός κάδρου χώρος) και ότι κάθε φωτογράφιση αποτελεί μια επιλογή (άλλοτε συνειδητή και άλλοτε υποσυνείδητη) από τον πραγματικό χώρο γύρω μας. • Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων 	"Φωτογραφίζουμε το σχολείο μας" και, στη συνέχεια, κολλάμε κάθε φωτογραφία μας σε μια λευκή κόλα και ζωγραφίζουμε τον εκτός κάδρου χώρο. 	Σχετικές προτάσεις στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης/εργαλείο 2ο Πραγματοποίηση της δραστηριότητας από παιδιά της 2ας Δημοτικού με τον Στέλιο Βγαγκέ

7. Πειραματισμοί με συνοδευτικούς ήχους (εξοικείωση με τη συμπληρωματική λειτουργία του ήχου) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να εντοπίζει-απαριθμεί τους βασικούς ήχους κατά είδη σε ένα δίλεπτο οπτικοακουστικό απόσπασμα • Στη συνέχεια να μπορεί να παράγει ήχους με το στόμα - αντί των αρχικών- συνοδεύοντας την εικόνα στο ίδιο δίλεπτο (βωβό) οπτικοακουστικό απόσπασμα • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Εξοικείωση με τη συμπληρωματική λειτουργία του ήχου (θόρυβοι, ομιλίες, μουσική) σε ένα οπτικοακουστικό έργο Εξοικείωση με τη χρήση εναλλακτικού ήχου -με διαφορετικό τελικό αποτέλεσμα- και διατύπωση ανάλογου κριτικού λόγου	Μπορεί να πραγματοποιηθεί με απόσπασμα από ντοκιμαντέρ, απόσπασμα από ελληνική ταινία ή με απλό διαφημιστικό σποτ (με λίγα λόγια)	Στο συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "αρκουδάκια κάθε λογής" ΧΩΡΙΣ τον ήχο.
8. Τόσο ίδια μα και τόσο διαφορετικά (συνειδητοποίηση της κατασκευαστικής διάστασης κάθε οπτικοακουστικού κειμένου) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να εντοπίζει τις ιδιαιτερότητες μεταξύ δύο συγκρίσιμων στοιχείων (πχ ασπρόμαυρη ή έγχρωμη αναπαράσταση, αντικείμενο που αναπαρίσταται *, παρουσία- απουσία ήχου, σκηνικός χώρος κ.λπ.) που προέρχονται από εντελώς διαφορετικά είδη οπτικοακουστικών κειμένων • Να μπορεί να εντοπίζει τις βασικές κατασκευαστικές παρεμβάσεις σε μικρά αποσπάσματα οπτικοακουστικών κειμένων • Να μπορεί να ομαδοποιεί τα αποσπάσματα που παρακολούθησε κατά βασικά είδη. Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο (η δραστηριότητα είναι σκόπιμο να επαναλαμβάνεται κατά καιρούς -αλλά και σε διάφορες τάξεις- με διαφορετικά, κάθε φορά, αποσπάσματα)	Συνειδητοποίηση της κατασκευαστικής διάστασης κάθε οπτικοακουστικού κειμένου Εξοικείωση με τα είδη αναπαράστασης του ανθρώπου (και περίπτωση ανθρωπομορφισμού) Εξοικείωση με τα είδη οπτικοακουστικών κειμένων και τα θεμελιώδη εκφραστικά μέσα (ασπρόμαυρη-έγχρωμη, βωβή-ηχητική ταινία). Συγκρίνοντας μαγνητοσκοπημένα αποσπάσματα εκπομπών ο μαθητής διακρίνει: κινηματογράφηση φυσικής κίνησης κούκλας (μαριονέτα, γαντόκουκλα, δαχτυλόκουκλα κ.λπ.) από ανάλογη κίνηση κούκλας με animation (π.χ. πλαστελίνη) και από ανάλογη κίνηση με κινούμενο σχέδιο Εξοικείωση με τα είδη των ήχων	Συζήτηση με ερωτήματα του τύπου: • Πώς μοιάζουν και πώς διαφέρουν οι ήρωες των αποσπασμάτων που παρακολουθήσαμε; • Πόσοι ήρωες εμφανίστηκαν σε κάθε απόσπασμα; Τι έλεγαν και τι έκαναν; • Πώς φτιάχτηκε αυτή η ταινία; (με κάμερα και με ηθοποιούς ή με κούκλες ή με ζωγραφική κ.λπ.) • Ποιος μιλάει; • Η μουσική που ακούγεται υπήρχε εκεί; Ποιος την έβαλε; 	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 10ο,12ο. Στο συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "αρκουδάκια κάθε λογής". Επίσης μπορείτε να σχηματίσετε τις δικές σας συλλογές αποσπασμάτων.

9. Συγκρίνω και συζητώ τις διαφορές και τις ομοιότητες ζωγραφικής και φωτογραφίας (συνειδητοποίηση της κατασκευαστικής διάστασης κάθε τρόπου απεικόνισης) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να διακρίνει ζωγραφικούς πίνακες από καλλιτεχνικές φωτογραφίες ανάλογης θεματογραφίας (ενότητες πορτραίτων-τοπίων). • Να μπορεί να απεριθμεί κατασκευαστικές διαφορές μεταξύ των δύο τρόπων απεικόνισης (ζωγραφική - φωτογραφία) Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Συνειδητοποίηση της κατασκευαστικής διάστασης κάθε τρόπου απεικόνισης	"Δυο τοπία (ή δυο πορτραίτα) τόσο ίδια μα και τόσο διαφορετικά"... Πώς φτιάχτηκαν; Με τι εργαλεία;	Συλλογή 5-6 φωτογραφιών τοπίων, 5-6 φωτογραφιών πορτραίτων. Επίσης, 5-6 φωτογραφιών από πίνακες τοπίων και 5-6 φωτογραφιών από πίνακες πορτραίτων (από βιβλία ή αφίσες κ.λπ.)
10. Παρακολουθώ και συζητώ (κατανόηση οπτικοακουστικών πληροφοριών) Επίπεδο: Προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να αναγνωρίζει βασικές πληροφορίες από μικρά αποσπάσματα ταινιών που παρακολουθεί • Να μπορεί να διατυπώνει προφορικά τις πληροφορίες αυτές και να τις συζητά Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Κατανοεί, σε κάποιο βαθμό, το περιεχόμενο οπτικοακουστικών έργων και ταυτόχρονα επιχειρεί στοιχειώδεις προσωπικές αναγνώσεις. Συζητά, διατυπώνει και στοιχειωδώς επιχειρηματολογεί στο πλαίσιο της μικρής ομάδας	Σε κάθε μικρό απόσπασμα που παρακολουθούμε, αναζητούμε απαντήσεις σε ερωτήματα όπως: – Πού συμβαίνει η σκηνή αυτή; Σε τι διαφέρει από την περιοχή που μένουμε εμείς; Γνωρίζετε τη χώρα; Μπορούμε να περιγράψουμε το χώρο; – Πότε συμβαίνουν αυτά; Σε ποια εποχή; Σε ποια εποχή του χρόνου; Σε ποια ώρα της ημέρας; – Πόσα άτομα εμφανίζονται στη σκηνή; Πόσοι άντρες και πόσες γυναίκες; Τι κάνουν; – Ποιος από μας έχει βρεθεί σε παρόμοιο χώρο ή σε παρόμοια κατάσταση;	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 12ο. 2-3 συλλογές (όπου καθεμιά θα περιλαμβάνει 5-6 δίλεπτα αποσπάσματα από κινηματογραφικές ταινίες και άλλα οπτικοακουστικά προϊόντα). Στο συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "Γεύματα κάθε λογής".

11. Από πολύ κοντά! (εξοικείωση με τα όρια του κοντινού κάδρου με σύστημα αναφοράς το ανθρώπινο σώμα Επίπεδο: Πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί -καδράροντας- να απομονώνει τμήματα ενός ανθρώπινου σώματος • Να συμπληρώνει ένα πίνακα 2 εισόδων • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Εξοικείωση με τα όρια του κοντινού κάδρου με σύστημα αναφοράς το ανθρώπινο σώμα Συνειδητοποίηση των ομοιοτήτων και διαφορών που μπορούν να χαρακτηρίζουν διαφορετικές φωτογραφικές αναπαραστάσεις με το ίδιο θέμα και των σημασιών που αντίστοιχα προκύπτουν.	Φωτογραφίζουμε 4-5 πολύ κοντινά κάδρα 4-5 συμμαθητών μας (μόνον κεφάλι, μόνον παλάμη, μόνον πόδι - παπούτσι κ.λπ.) και στη συνέχεια τα κολλάμε σε έναν πίνακα δύο εισόδων	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση /Ενδεικτικά Σχέδια Μαθήματος /Δραστηριότητα (11).
12. Τι μου λέει αυτή η φωτογραφία! (υποσυνείδητη εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε "ανάγνωση" από την πλευρά του δέκτη Επίπεδο: Πρώτη σχολική ηλικία • Να μπορεί να προτείνει διαφορετικούς τίτλους-λεζάντες σε φωτογραφίες του ίδιου θέματος όταν εικονίζεται σε διαφορετικά κάδρα. Να συνειδητοποιήσει ότι κάθε επιλογή κάδρου σε συνάρτηση με ένα θέμα, συνεπάγεται και διαφορετική απόδοση του θέματος • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 δίωρα	Κατανόηση της σημειολογίας του κάδρου Υποσυνείδητη εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε επιλογή κάδρου Υποσυνείδητη εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε "ανάγνωση" από την πλευρά του δέκτη Πραγματοποιεί 2-3 εναλλακτικές φωτογραφικές λήψεις για κάθε προβλεπόμενο φωτογραφικό στιγμιότυπο Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας Εξέλιξη δεξιοτήτων ψηφιακής συνείδησης	Φωτογραφίζουμε μικρά (σάντουιτς, πορτοφόλι, κουκλάκι) και πολύ μεγάλα αντικείμενα (που δεν μπορούν να μετακινηθούν, π.χ. δέντρο, σιντριβάνι, παγκάκι, μπασκέτα κ.λπ.) σε διάφορα κάδρα και στη συνέχεια προτείνουμε διαφορετικούς, ταιριαστούς τίτλους - λεζάντες για κάθε φωτογραφία	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 6ο. Επίσης μπορούν να αξιοποιηθούν οι έτοιμες οδηγίες για τη φωτογραφική έκφραση στον ιστότοπο www.karposontheweb.org/εκπαιδευτικό_υλικό/ δραστηριότητες για τη γλώσσα της φωτογραφίας. Οι οδηγίες απευθύνονται στα παιδιά και μπορούν να

			εκτυπωθούν ή να προβληθούν με βιντεοπροβολέα μέσα στην τάξη.
Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού			
13. Ποιος τράβηξε αυτήν τη φωτογραφία; Εξοικείωση με την έννοια του "παραγωγού κάθε οπτικοακουστικού έργου" Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί, σε κάθε φωτογραφία, να υποθέτει τη βασική ιδιότητα του φωτογράφου (διαφημιστής, πολεμικός ανταποκριτής, τουρίστας κ.λπ.), να αναζητά και να προσκομίζει άλλες ομοιότητες φωτογραφίες • Να μπορεί να σχολιάζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ομάδας φωτογράφων Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Εξοικείωση με την έννοια του "παραγωγού κάθε οπτικοακουστικού έργου" και των ιδιαίτερων στόχων που τον χαρακτηρίζουν	"Ποιος τράβηξε αυτήν τη φωτογραφία; Τι ήθελε να δείξει;"	Συλλογή 15-20 φωτογραφιών πολύ διαφορετικών ειδών, διαφορετικής προέλευσης και διαφορετικού τεχνολογικού χαρακτήρα (ασπρόμαυρες - έγχρωμες, παλαιές - σύγχρονες) Μπορούν να αξιοποιηθούν οι φωτογραφίες που δίνονται στις δραστηριότητες για τη γλώσσα της φωτογραφίας στον ιστότοπο www.karposontheweb.org /εκπαιδευτικό υλικό.
14. Ο περίπατος του γάτου (εξοικειώνεται με τις έννοιες της οπτικής γωνίας και του υποκειμενικού κάδρου) Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να διακρίνει τις θεμελιώδεις οπτικές γωνίες "από ψηλά"(«πλονζέ»), "ύψος ματιών ανθρώπου", "από χαμηλά"(«κοντρ-πλονζέ»), το "υποκειμενικό" κάδρο και να παράγει ομαδικά αντίστοιχες φωτογραφίες • Κατά την προετοιμασία των λήψεων μαθαίνει να χρησιμοποιεί το "χάρτινο κάδρο" • Να μπορεί να προτείνει και να επεξεργάζεται συνοδευτικό κείμενο (λεζάντες)	Εξοικειώνεται με τις έννοιες της οπτικής γωνίας και του υποκειμενικού κάδρου Επιλέγει την οπτική γωνία φωτογράφισης κάθε στιγμιότυπου ώστε να εξυπηρετούνται (κατά την κρίση του) οι αφηγηματικές του προθέσεις Από τις 2-3 φωτογραφικές λήψεις που	Φωτογραφίζουμε στον περίβολο του σχολείου, σειρά υποκειμενικών κάδρων από την οπτική γωνία ενός γάτου που τριγυρίζει και, κάποια στιγμή σκαρφαλώνει σε ένα δέντρο Επιλέγουμε τις 5-7 πιο	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 8ο

• Να μπορεί να επεξεργάζεται τρόπους παρουσίασης και να αξιολογεί το αποτέλεσμα σε σύγκριση με αντίστοιχα έργα άλλων ομάδων Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες	τραβήχτηκαν για κάθε προβλεπόμενο φωτογραφικό στιγμιότυπο, επιλέγει την -κατά τη γνώμη του καλύτερη- και εκθέτει το σκεπτικό του. Ταυτόχρονα συνειδητοποιεί το βαθμό του τυχαίου και του ηθελημένου σε κάθε οπτικοακουστικό προϊόν Εξοικειώνεται με τη σχέση εικόνας - γραπτού λόγου Στο πλαίσιο της μικρής ομάδας επιχειρηματολογεί, διαπραγματεύεται και συμβάλλει στη λήψη αποφάσεων, σε όλες τις φάσεις πραγματοποίησης του έργου Προτείνει τρόπους έκθεσης ή προβολής των επιλεγμένων φωτογραφιών σε διαδοχική σειρά, ώστε η αφήγηση να λειτουργεί και το έργο όλων των ομάδων να παρουσιαστεί στη σχολική κοινότητα.	χαρακτηριστικές φωτογραφίες και προσθέτουμε λεζάντες. Κατόπιν εκθέτουμε τη σειρά φωτογραφιών κάθε ομάδας σε πινακίδες	
15. Φανταστικά ταξίδια (συνειδητοποιεί την ευκολία με την οποία κατασκευάζονται φανταστικές εικόνες) Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να κατασκευάζει στοιχειώδη παιχνίδια φωτογραφικού κολλάζ αξιοποιώντας τις οπτικές ψευδαισθήσεις της προοπτικής και του μεγέθους ενός ήρωα. • Συγκρίνει το αποτέλεσμα με παραδείγματα παρόμοιων σκηνών από έργα Ενδεικτική διάρκεια: 1 ώρα	Συνειδητοποιεί την ευκολία με την οποία κατασκευάζονται φανταστικές εικόνες Συμμετέχει σε ανάλογη συζήτηση και διατυπώνει απόψεις 	"κολλάμε τη φωτογραφία του εαυτού μας πάνω σε φωτογραφίες χώρων, τοπίων ή αντικειμένων..."	Μπορούν να αξιοποιηθούν οι οδηγίες για φωτογράφιση μεσαίων κάδρων που δίνονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Ενδεικτικά Σχέδια Μαθήματος /Δραστηριότητα (1) και στη συνέχεια να κοπούν οι φιγούρες με ψαλιδάκι

16. Οι πέντε τρόποι (ήρωας), (συνειδητοποιεί την έννοια της σκηνοθετικής κατασκευής σε διάφορα επίπεδα) Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού • <i>Να μπορεί να παράγει ομαδικά, σειρά φωτογραφιών ενός ήρωα (συμμεταητή) όπου επιχειρούνται μικρές σκηνοθετικές παρεμβάσεις (υποκριτική, αυτοσχέδια κοστούμια, σκηνογραφικά στοιχεία, φωτισμός) με σημειολογικό στόχο να εμφανιστεί σε διαφορετικά είδη αναπαραστάσεων.</i> • <i>Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα</i> Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 ώρες	Συνειδητοποιεί την έννοια της σκηνοθετικής κατασκευής σε διάφορα επίπεδα: • Ντοκιμαντέρ • Κατασκευή "παραλόγου" • Δύο παραλλαγές μυθοπλασίας • Διαφήμιση Από τις 2-3 φωτογραφικές λήψεις που τραβήχτηκαν για κάθε προβλεπόμενο φωτογραφικό στιγμιότυπο, επιλέγει την -κατά τη γνώμη του καλύτερη- και εκθέτει το σκεπτικό του. Ταυτόχρονα συνειδητοποιεί το βαθμό του τυχαίου και του ηθελημένου σε κάθε οπτικοακουστικό προϊόν Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας • Διαπραγματεύεται την τυχόν ανάγκη για πιθανές επαναφωτογραφήσεις και τις ανάλογες διορθώσεις του τύπου: ...πιο κοντά στο παράθυρο ...να μην κοιτάζει την κάμερα κ.λπ. • Ανταλλάσσει το προϊόν των ασκήσεων της ομάδας του με αυτά των άλλων ομάδων και διαπιστώνει την ερμηνευτική απόκλιση των δεκτών, προτείνει βελτιώσεις. • Διαπραγματεύεται την τυχόν ανάγκη για πιθανές επαναφωτογραφήσεις και τις ανάλογες διορθώσεις	Φωτογραφίζουμε κάποιο συμμεταητή μας: • "όπως έχουμε συνηθίσει να τον βλέπουμε..." • "όπως δεν θα τον βλέπαμε ποτέ..." • "ως ατρόμητο παλικάρι ενός παραμυθιού" • "ως κακό μάγο ενός παραμυθιού" • "ως ηθοποιό που διαφημίζει ένα αναψυκτικό" και ανταλλάσσουμε τις φωτογραφίες της ομάδας μας με αυτές άλλης παρόμοιας ομάδας που θα πρέπει να "αναγνωρίσει ποια είναι ποια"	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 9ο
--	--	---	---

17. Οι αγαπημένες μας σκηνές (ενισχύεται η κριτική αντιμετώπιση των οπτικοακουστικών έργων) Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού • Να εμπλέκεται σε βιωματικές δραστηριότητες που αξιοποιούν το μυθοπλαστικό πλαίσιο οπτικοακουστικών έργων • Να μπορεί να αναπαριστά τη δράση είτε παίζοντας ρόλους (θεατρικό παιχνίδι) είτε παίζοντας με συμβολικούς ήρωες -υποκατάστατα (κουκλάκια, πλαστελίνες, αντικείμενα) • επιχειρεί (αυτοσχεδιάζοντας με άλλα παιδιά) υποθετική συνομιλία με ήρωες των έργων • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Η βιωματική επεξεργασία των οπτικοακουστικών ερεθισμάτων που προσλαμβάνονται, αποφορτίζει τυχόν εντάσεις του έργου και ενισχύει την κριτική αντιμετώπιση του έργου Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας	"Ξαναστήνουμε τις σκηνές που μας άρεσαν ή μας φόβισαν" (λέμε "ακριβώς" τα ίδια λόγια που λένε και οι ήρωες και κάνουμε "ακριβώς" τις ίδιες κινήσεις) (μπορεί να αξιοποιηθούν και μικρά αποσπάσματα "αγαπημένων εκπομπών" που φέρνουν τα παιδιά στην τάξη)	Απλούστερη μορφή της δραστηριότητας (30)
18. Από πού έρχεται ο ήχος αυτός; (συνειδητοποιεί τις παρεμβάσεις του δημιουργού στην αφηγηματική κατασκευή) Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού Σε μικρά αποσπάσματα οπτικοακουστικών έργων, να μπορεί να διακρίνει τους ήχους που η πηγή τους εικονίζεται εντός του κάδρου (ΟΝ), από τους ήχους που η πηγή τους βρίσκεται εκτός κάδρου (ΟΦ) Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Συνειδητοποιεί τις παρεμβάσεις του δημιουργού στην αφηγηματική κατασκευή Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων ψηφιακής συνείδησης	Σε κάθε απόσπασμα ταινίας ή εκπομπής, αναγνωρίζουμε τους ήχους που η πηγή τους βρίσκεται μέσα στην εικόνα μας (ΟΝ), από αυτούς που -ενώ ακούγονται- η πηγή τους δεν φαίνεται επειδή βρίσκεται έξω από την εικόνα (ΟΦ) .	Χρήσιμες πληροφορίες δίνονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/ Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 7ο, 12ο και στο ΓΛΩΣΣΑΡΙ τα περί ήχου. Στο συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "αρκουδάκια κάθε λογής".

19. Οι ήχοι γύρω μας (συνειδητοποιεί το πλήθος των ήχων που υπάρχουν γύρω μας) Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να κατευθύνει σωστά το μικρόφωνο προς την ηχητική πηγή ώστε να καταγράφει τον ήχο που τον ενδιαφέρει • Να μπορεί να καταγράφει έναν πραγματικό ηχητικό περίπατο 1'-2' συνεχούς ηχογράφησης με θορύβους και φωνές περαστικών • Να μπορεί, κατά την ακρόαση στην τάξη, να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να διατυπώνει παρατηρήσεις. Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Συνειδητοποιεί το πλήθος των ήχων που υπάρχουν γύρω μας και τις αφηγηματικές επιλογές που προκύπτουν όταν ο διαμεσολαβητής αποφασίζει να πλησιάσει ή να απομακρυνθεί από κάποιον ήχο Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων ηχοληψίας.	Ηχογραφούμε διάφορους ήχους γύρω μας: • Θορύβους της πόλης • Θορύβους της εξοχής • Θορύβους του λιμανιού • Θορύβους και φωνές πλήθους σε διάφορες συνθήκες	Σχετικές πληροφορίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 7ο
20. ...Ηρακλείς κάθε λογής (συνειδητοποιεί ότι σε κάθε θέμα εμφανίζονται πολύ διαφορετικές οπτικές και πολύ διαφορετικοί τρόποι παρουσίασης) Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού Μετά την παρακολούθηση κατάλληλα επιλεγμένων αποσπασμάτων από οπτικοακουστικά έργα, να μπορεί να συγκρίνει τον τρόπο απόδοσης ενός θέματος (π.χ. "ο μυθικός ήρωας Ηρακλής") να επιχειρηματολογεί σχετικά και να καταstrώνει συγκριτικούς πίνακες οργανώνοντας τις παρατηρήσεις του και τα συμπεράσματά του Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Συνειδητοποιεί ότι σε κάθε θέμα εμφανίζονται πολύ διαφορετικές οπτικές και πολύ διαφορετικοί τρόποι παρουσίασης και ότι οι οπτικές αυτές αντανακλούν την εποχή και το κοινωνικό πλαίσιο παραγωγής κάθε έργου Συστηματοποιεί τις παρατηρήσεις του και ασκείται σε ταξινομήσεις 	Στο κάθε ένα από τα αποσπάσματα που παρακολουθήσαμε (π.χ.): • Πώς παρουσιάζονται τα σωματικά χαρακτηριστικά του Ηρακλή; (πώς είναι τα μαλλιά του; πώς είναι το σώμα του;) • Με τι είδους ρούχα εμφανίζεται; • Τι είδους όπλα χρησιμοποιεί; πώς παλεύει; ποιοι είναι οι εχθροί του; ποιοι του συμπαραστέκονται; αλλά και: – Πότε γυρίστηκε η ταινία; – Σε ποια χώρα;	Συλλογή με αποσπάσματα από κινηματογραφικές ταινίες και άλλα οπτικοακουστικά προϊόντα κατά θεματικές ενότητες (π.χ. Ηρακλής, υπερ-ήρωες, ιστορικές μάχες, διαπλανητικές μάχες, παιδιά στον πόλεμο, κ.λπ.) Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 10ο, 12ο Στο συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν

			τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "...Ηρακλείς κάθε λογής".
21. Μικροί ανταποκριτές (2) (συνειδητοποιεί την απόκλιση μεταξύ πρόθεσης (σε κάθε καταγραφή) και τελικού αποτελέσματος) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού <i>Να μπορεί, ως "ανταποκριτής", να καταγράψει φωτογραφικά μια προσωπική του γωνιά στο σπίτι του ενώ ταυτόχρονα την παρουσιάζει με ηχογραφημένο λόγο</i> Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο και προεργασία στο σπίτι	Συνειδητοποιεί την απόκλιση μεταξύ πρόθεσης (σε κάθε καταγραφή) και τελικού αποτελέσματος όπου συχνά παρεμβάλλονται τυχαίοι, υποσυνείδητοι και μη ελεγχόμενοι παράγοντες Υποσυνείδητη εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε επιλογή κάδρου Υποσυνείδητη εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε "ανάγνωση" από την πλευρά του δέκτη Πραγματοποιεί 2-3 εναλλακτικές φωτογραφικές λήψεις για κάθε προβλεπόμενο φωτογραφικό στιγμιότυπο	Κάθε παιδί τραβάει στο σπίτι του ένα μεσαίο και ένα κοντινό κάδρο μιας αγαπημένης του γωνιάς. Κατόπιν, επί τόπου, ηχογραφεί τον εαυτό του να εξηγεί σε μία φράση αυτό που τράβηξε. Οι φωτογραφίες και οι ηχογραφήσεις όλων των παιδιών, παρουσιάζονται στην τάξη και συζητούνται. Επίσης για κάθε παιδί, συγκρίνουμε τις φωτογραφίες που τράβηξε, με την ηχογραφημένη του φράση.	Συνδέεται με τη δραστηριότητα (4), και με όλες τις δραστηριότητες καταγραφής.
22. Πλάνα κάθε λογής (εξοικείωση με την έννοια του πλάνου στα κινηματογραφικά έργα) (Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού) <i>Παρακολουθώντας ένα απόσπασμα, να μπορεί:</i> • να αναγνωρίσει τις αλλαγές πλάνων χτυπώντας τα χέρια σε κάθε αλλαγή • να αναγνωρίσει τις διαφορετικές διάρκειες των πλάνων <i>Παρακολουθώντας ένα κατάλληλα επιλεγμένο</i>	Πρώτη εξοικείωση με την έννοια του ρυθμού που παράγει η διαδοχή πλάνων διαφορετικής διάρκειας	Στο απόσπασμα ταινίας που παρακολουθούμε, κάθε φορά που διαπιστώνουμε αλλαγή πλάνου, χτυπούμε τα χέρια μας μια φορά.	Χρήσιμες πληροφορίες θα βρείτε στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/ΓΛΩΣΣΑΡΙ τα περί πλάνου και Μεθοδολογικά

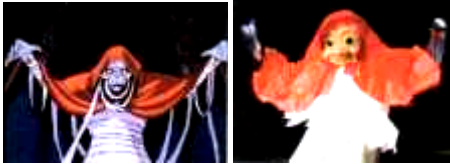
απόσπασμα, να μπορεί: • να αναγνωρίσει το (συνεχές) μονοπλάνο • την ποικιλία διαφορετικών κάδρων που ενδέχεται να περιέχονται σε ένα μονοπλάνο Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο		Μετράμε τα πλάνα κάθε αποσπάσματος	"εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 12ο. Επίσης στο Συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρώτα τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "Πλάνα κάθε λογής" και συμπληρωματικά, όλα τα υπόλοιπα αποσπάσματα
23. Φωτογραφική καταγραφή χώρου (1) (αξιοποίηση της σημειολογίας που εκφράζει η κλίμακα των κάδρων) Επίπεδο: Μεσαίες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορούν να παράγουν ομαδικά μια πολύ απλή οπτικοακουστική καταγραφή χώρου με 5-6 διαδοχικές εικόνες και συνοδευτικές λεζάντες • Να μπορούν να σχολιάζουν το αποτέλεσμα • Να μπορούν να οργανώνουν στοιχειωδώς τρόπους παρουσίασης σε κοινό Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 δίωρα	Αξιοποίηση της σημειολογίας που εκφράζει η κλίμακα των κάδρων (κοντινό - μεσαίο - γενικό) Διαπίστωση του υποκειμενισμού που συνεπάγεται κάθε φωτογραφική καταγραφή Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων παρουσίασης Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας Εξέλιξη δεξιοτήτων ψηφιακής συνείδησης	Να τραβήξουμε 5-6 διαδοχικές φωτογραφίες για να καταγράψουμε έναν χώρο αξιοποιώντας όλα τα είδη κάδρων που έχουμε μάθει. Ενδεικτική θεματολογία: • καντίνα του σχολείου • διάλειμμα στο προαύλιο • πρωινή άφιξη	Συνδέεται με τις δραστηριότητες (4), (5), (21) και με όλες τις δραστηριότητες καταγραφής (24). Χρήσιμες πληροφορίες δίνονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 1ο, 3ο, 4ο

Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού			
24. Φωτογραφική καταγραφή χώρου (2) (αξιοποίηση της σημειολογίας που εκφράζει η κλίμακα των κάδρων) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να παράγει μια απλή οπτικοακουστική καταγραφή χώρου με διαδοχικές εικόνες και συνοδευτικές λεζάντες • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα • Να μπορεί να οργανώνει τρόπους παρουσίασης σε κοινό Ενδεικτική διάρκεια: 2-3 δίωρα	Αξιοποίηση της σημειολογίας που εκφράζει η κλίμακα των κάδρων (κοντινό - μεσαίο - γενικό) Διαπίστωση του υποκειμενισμού που συνεπάγεται κάθε φωτογραφική καταγραφή Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων παρουσίασης Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας Εξέλιξη δεξιοτήτων ψηφιακής συνείδησης	Οπτικοακουστική καταγραφή χώρου με 10-12 διαδοχικές φωτογραφίες αξιοποιώντας την κλίμακα των κάδρων ενδεικτική θεματολογία: λαϊκή αγορά, σιδηροδρομικός σταθμός, αρχαιολογικός χώρος - μνημείο, καντίνα του σχολείου	Συνδέεται με τις δραστηριότητες (4), (5), (21) και με όλες τις δραστηριότητες καταγραφής (23). Χρήσιμες πληροφορίες δίνονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 1ο, 3ο, 4ο
25. Εικόνα και ήχος (εξοικείωση με τη σημειολογία των ήχων) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να προτείνει εναλλακτικούς τρόπους ηχητικής επένδυσης (ήχους-θορύβους, αφήγηση, μουσικά αποσπάσματα διαφόρων ειδών, αυτοσχέδια μουσική εκτέλεση κ.λπ.) σε μια προβαλλόμενη διαδοχή εικόνων που έχει ήδη ολοκληρωθεί (άσκηση οπτικοακουστικής καταγραφής χώρου με ακίνητες εικόνες όπως η προηγούμενη) πραγματοποιώντας πολύ διαφορετικές "αναγνώσεις" του χώρου • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 δίωρα	Διαπίστωση του διαφορετικού ύφους που προκύπτει με κάθε είδος ήχου και εξοικείωση με τη σημειολογία των ήχων αλλά και ειδικότερα με τη σημειολογία του ηχογραφημένου λόγου (αφήγηση, παρουσίαση, συνέντευξη, ερμηνεία-υποκριτική) Διαπίστωση του υποκειμενισμού που συνεπάγεται κάθε διαφορετική επιλογή ηχητικής συνοδείας Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας Εξέλιξη δεξιοτήτων ψηφιακής συνείδησης	Ενδεικτική θεματολογία: λαϊκή αγορά, σιδηροδρομικός σταθμός, αρχαιολογικός χώρος - μνημείο, καντίνα του σχολείου κ.λπ. Η ήδη έτοιμη οπτικοακουστική καταγραφή κάποιου από τους παραπάνω χώρους με 10-12 διαδοχικές φωτογραφίες, θα πρέπει να διαμορφωθεί ως προβολή διαδοχικών εικόνων με συνοδεία ήχου και να ΔΟΚΙΜΑΣΤΟΥΝ 2-3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΒΟΛΕΣ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΕΙΔΗ ΗΧΩΝ. Προοδευτικά χρήση όρων και φράσεων όπως: διάρκεια ήχου σε δευτερόλεπτα,	Συνδέεται με το υλικό της δραστηριότητας (24). Σχετικές πληροφορίες για τον ήχο στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση / Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 7ο

		αντιγραφή και επικόλληση ήχου, κανάλι εγγραφής κ.λπ.	
26. Ηχητική καταγραφή χώρου (εξοικείωση με την συνεχή επιτόπια ηχογράφηση χώρου - πρώτη εξοικείωση με την ηχογράφηση συνέντευξης) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να καταγράφει ομαδικά έναν πραγματικό ηχητικό περίπατο 1'-2' συνεχούς ηχογράφησης με θορύβους και ενδεχομένως μικρά σχόλια από περαστικούς που θα απαντούν σε πολύ απλές, προσχεδιασμένες ερωτήσεις • Να μπορεί να μεταγράφει την ηχογράφηση στον υπολογιστή, να την επεξεργάζεται και ενδεχομένως να προσθέτει συμπληρωματικούς ήχους και μουσική • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να διατυπώνει παρατηρήσεις σχετικά με την ταξινόμηση των απαντήσεων Ενδεικτική διάρκεια: 2-3 ώρες	Εξοικείωση με την συνεχή επιτόπια ηχογράφηση χώρου Εξοικείωση με τη σύνταξη απλών ερωτήσεων και τη "φιλόξενη" διατύπωσή τους προς τρίτους Εξοικείωση με την ηχογράφηση συνέντευξης Εξοικείωση με την επεξεργασία υλικού από συνεντεύξεις Να πειραματιστεί με το αποτέλεσμα που προκύπτει από διαφορετικές μίξεις των ίδιων ήχων	Θεματολογία όπως και στην άσκηση καταγραφής χώρου: λαϊκή αγορά, σιδηροδρομικός σταθμός, αρχαιολογικός χώρος - μνημείο, καντίνα του σχολείου, ψιλικάτζίδικο, φούρνος της γειτονιάς κ.λπ.	Σχετικές πληροφορίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλεία: 3ο, 4ο, 6ο και 7ο.
27. Οι πέντε τρόποι (αντικείμενο), (συνειδητοποιεί την έννοια της σκηνοθετικής κατασκευής σε διάφορα επίπεδα και είδη) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να παράγει ομαδικά, σειρά φωτογραφιών ενός μικρού αντικειμένου επιχειρώντας μικρές σκηνοθετικές παρεμβάσεις (σύνθεση κάδρου, οπτική γωνία, υποκριτική, σκηνογραφικά στοιχεία, φωτισμός). Στόχος το αντικείμενο αυτό να εμφανιστεί σε διαφορετικά είδη αναπαραστάσεων. • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί	Συνειδητοποιεί την έννοια της σκηνοθετικής κατασκευής σε διάφορα επίπεδα και είδη: • Ντοκιμαντέρ • Κατασκευή "παραλόγου" • Δύο παραλλαγές μυθοπλασίας • Διαφήμιση Από τις 2-3 φωτογραφικές λήψεις που τραβήχτηκαν για κάθε προβλεπόμενο φωτογραφικό στιγμιότυπο, επιλέγει την	Φωτογραφίζουμε ένα μικρό αντικείμενο: • "όπως συνήθως το βλέπουμε..." • "όπως δεν θα το βλέπαμε ποτέ..." • "ως κυρίαρχο στοιχείο ενός κοινωνικού στιγμιότυπου" • "ως διαφημιζόμενο προϊόν" • ως ήρωα ενός παιδικού παραμυθιού" και ανταλλάσσουμε τις φωτογραφίες της	Αποτελεί προέκταση της δραστηριότητας (16). Αναλυτικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 9ο.

Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 δίωρα	-κατά τη γνώμη του καλύτερη- και εκθέτει το σκεπτικό του. Ταυτόχρονα συνειδητοποιεί το βαθμό του τυχαίου και του ηθελημένου σε κάθε οπτικοακουστικό προϊόν Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας • Διαπραγματεύεται την τυχόν ανάγκη για πιθανές επαναφωτογραφήσεις και τις ανάλογες διορθώσεις του τύπου: ...πιο κοντά στο παράθυρο ...να μην κοιτάζει την κάμερα κ.λπ. • Ανταλλάσσει το προϊόν των ασκήσεων της ομάδας του με αυτά των άλλων ομάδων και διαπιστώνει την ερμηνευτική απόκλιση των δεκτών, προτείνει βελτιώσεις.	ομάδας μας με αυτές άλλης παρόμοιας ομάδας που θα πρέπει να "αναγνωρίσει ποιο είναι ποιο"	
28. Ρεπορτάζ σχολικών δραστηριοτήτων (εξέλιξη δεξιοτήτων ομαδικής καταγραφής) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί, ως μέλος ομάδας ανταποκριτών, να καταγράψει φωτογραφικά μια απλή δράση συμμαθητών του σε ποικιλία κάδρων και να καταγράψει -για κάθε φωτογραφία- λεζάντες προτεινόμενες από τους συμμαθητές του • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 δίωρα	Εξέλιξη δεξιοτήτων ομαδικής καταγραφής Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας Εξέλιξη δεξιοτήτων ψηφιακής συνείδησης	Φωτογραφίζουμε ως "ανταποκριτές" τις δραστηριότητες άλλων συμμαθητών μας: – Προπόνηση αθλητών – Προετοιμασία σχολικής παράστασης – Πρόβες χορωδίας κ.λπ.	Συνδέεται με τις δραστηριότητες (4), (21) και με όλες τις δραστηριότητες καταγραφής (23) και (24). Χρήσιμες πληροφορίες δίνονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση /Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 1ο, 3ο, 4ο και 6ο.

29. Είδη ήχων (εξοικείωση με τη σημειολογία των ήχων) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να εντοπίζει-απαριθμεί-καταγράφει-ταξινομεί κατά είδη τους ήχους από ένα τρίλεπτο οπτικοακουστικό απόσπασμα • Στο ίδιο απόσπασμα, να μπορεί να επισημαίνει τη σχέση κάθε ήχου με την αντίστοιχη εικόνα Ενδεικτική διάρκεια: 1 δώρο	Εξοικείωση με τη σημειολογία των ήχων αλλά και ειδικότερα με τη σημειολογία του ηχογραφημένου λόγου (αφήγηση, παρουσίαση, συνέντευξη, ερμηνεία-υποκριτική) Να διακρίνει, σε οπτικοακουστικά προϊόντα, ήχους εντός κάδρου (ΟΝ) και ήχους εκτός κάδρου (ΟΦ). Να διακρίνει, σε οπτικοακουστικά προϊόντα, διαφορετικά είδη ήχων που συνυπάρχουν σε μίξη	Παρακολουθούμε αποσπάσματα αλλά κυρίως ... ακούμε και σημειώνουμε! [Καλό είναι η δραστηριότητα να βασιστεί σε ποικιλία αποσπασμάτων από ντοκιμαντέρ, ειδησεογραφικά ρεπορτάζ, ταινίες μυθοπλασίας, τηλεοπτικά σήριαλ, τηλεοπτικές συζητήσεις και διαφημιστικά]. Προοδευτικά χρήση όρων και φράσεων όπως: σπηκάζ (αφήγηση), ντουμπλάζ (εκ των υστέρων ένθεση λόγου ή ήχου πάνω στην εικόνα), μίξη ήχων, ατάκα (φράση ρόλου)	2-3 συλλογές (όπου καθεμιά θα περιλαμβάνει 5-6 δίλεπτα - τρίλεπτα αποσπάσματα από κινηματογραφικές ταινίες και άλλα οπτικοακουστικά προϊόντα) Στο συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να επιλεγούν αποσπάσματα από όλες τις δραστηριότητες. Επίσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποσπάσματα από οπτικοακουστικά προϊόντα που θα φέρουν τα παιδιά. Σχετικές πληροφορίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 7ο,12ο.
30. Ανασύνθεση σκηνών (Συνειδητοποιεί το σκηνικό χώρο σε συνάρτηση με την κάμερα) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • αφού επιλέξει ένα απόσπασμα έργου, να μπορεί ομαδικά να αναπαράγει το περιεχόμενο των πλάνων του • επιχειρεί να αναπαραστήσει φωτογραφικά τη σκηνική δομή ενός αποσπάσματος (τρόπος καδραρίσματος των ηρώων, στάσεις ηρώων, αναπαράσταση σκηνικών όγκων) • αναπαριστά τη δράση μιας σκηνής είτε παίζοντας ρόλους (θεατρικό παιχνίδι) είτε παίζοντας με συμβολικούς ήρωες -υποκατάστατα (κουκλάκια, πλαστελίνες, αντικείμενα),	Η βιωματική επεξεργασία των οπτικοακουστικών ερεθισμάτων που προσλαμβάνονται, αποφορτίζει τυχόν εντάσεις του έργου και ενισχύει την κριτική αντιμετώπιση του έργου Συνειδητοποιεί το σκηνικό χώρο σε συνάρτηση με την κάμερα Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας	"Ξαναστήνουμε τις σκηνές που μας άρεσαν ή μας φόβισαν" (λέμε "ακριβώς" τα ίδια λόγια που λένε και οι ήρωες και κάνουμε "ακριβώς" τις ίδιες κινήσεις) κυρίως όμως ανασυνθέτουμε φωτογραφικά τη σύνθεση κάθε κάδρου από τα πλάνα	Μπορούν να αξιοποιηθούν μικρά αποσπάσματα "αγαπημένων εκπομπών" που φέρνουν τα παιδιά στην τάξη Σχετικές πληροφορίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις

αναπαράγοντας τις συνθέσεις κάδρου του κάθε πλάνου όπως εμφανίζονται στο επιλεγμένο απόσπασμα • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 ώρες 		που διαλέξαμε) 	δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 12ο.
31. "Ταινία ή βιβλίο;» (Εξοικείωση με διακειμενικές συγκρίσεις) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να συγκρίνει στοιχεία από έργα παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας με τις αντίστοιχες μεταφορές τους στον κινηματογράφο • Να διατυπώνει σχετικό κριτικό λόγο και να επιχειρηματολογεί Ενδεικτική διάρκεια: 2-3 ώρες με ενδιάμεσα διαστήματα ημερών	Εξοικείωση με διακειμενικές συγκρίσεις Υποσυνείδητη εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε αφηγηματική - σκηνοθετική επιλογή Υποσυνείδητη εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε "ανάγνωση" από την πλευρά του δέκτη Εξοικείωση με τα προβλήματα της μετάφρασης και της μεταφοράς σε διαφορετικό εκφραστικό κώδικα	Συγκρίνουμε: σκηνές με παραγράφους, περιγραφές με εικόνες, φράσεις με πλάνα! Επίσης συγκρίνουμε τον τρόπο που διαφορετικοί σκηνοθέτες αποδίδουν το ίδιο λογοτεχνικό απόσπασμα σε διαφορετικές ταινίες	Αναλυτικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση / ενδεικτικά σχέδια μαθήματος / δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης / δραστηριότητα (31). Επίσης σχετικές πληροφορίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 12ο.
32. Πες το με εικόνες (Ανάπτυξη δεξιοτήτων οπτικοακουστικής αφήγησης) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί να παράγει μια οπτικοακουστική αφήγηση μυθοπλασίας με διαδοχικές εικόνες και συνοδευτικούς	Ανάπτυξη δεξιοτήτων οπτικοακουστικής αφήγησης	Παραγωγή οπτικοακουστικής μυθοπλασίας με 12-15 διαδοχικές	Αναλυτικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την

"εικονικούς ήχους"(γραφτός λόγος σε "μπαλονάκια"). • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα • Να μπορεί να οργανώνει τρόπους παρουσίασης σε κοινό Ενδεικτική διάρκεια: 2-3 ώρες 	Αξιοποίηση της σημειολογίας που εκφράζει η κλίμακα των κάδρων (κοντινό - μεσαίο - γενικό) Εξοικείωση με τη συμπληρωματική παρουσία εικόνας λόγου και ήχου (οπτικοακουστική πολυτροπικότητα) Διαπίστωση του υποκειμενισμού που συνεπάγεται κάθε φωτογραφική καταγραφή Αξιοποίηση του διαλόγου και του "εικονικού ήχου" ως αφηγηματικών στοιχείων που ευρίσκονται σε διάλογο με την εικόνα Στοιχεία δραματουργίας Στοιχεία σκηνογραφίας Στοιχεία σκηνοθετούμενης υποκριτικής Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων Εξέλιξη δεξιοτήτων παρουσίασης Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας Εξέλιξη δεξιοτήτων ψηφιακής συνείδησης	φωτογραφίες και συνοδευτικούς διαλόγους (φωτο -αφήγηση) μικρές ιστορίες από τη σχολική καθημερινότητα με αφορμή φράσεις όπως : • το κινητό που δεν έπρεπε ... • το λάθος SMS ... • όταν χάθηκαν οι τυρόπιτες... • τόσο μακριά αλλά και τόσο κοντά ... • - θάθελες νάσουν στη θέση μου; • - δε με αφορά! Πρόβλημά σου!	ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλεία 1ο, 5ο, 6ο και 8ο. Συνδέεται με τις δραστηριότητες (4), (5), (21), (23) και (24). Χρήσιμες πληροφορίες δίνονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 1ο, 3ο, 5ο
33. Δημοσκόπηση (Εξοικείωση με τη συστηματική μεθοδολογία σε όλα τα στάδια μιας ποσοτικής διερεύνησης) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού Να προετοιμάζει ηχητική συνέντευξη ακολουθώντας συστηματική μεθοδολογία δημοσκόπησης (γκάλοπ): • Έρευνα θέματος • Επιλογή δείγματος-στόχου • Κατάστρωση στοχευμένων ερωτημάτων • Διατύπωση τελικών ερωτήσεων • Πραγματοποίηση συνεντεύξεων • Ποσοτική επεξεργασία απαντήσεων βάσει 2-3 επιλεγμένων κριτηρίων • Διατύπωση συμπερασμάτων Ενδεικτική διάρκεια: 3-4 ώρες	Εξοικείωση με τη συστηματική μεθοδολογία σε όλα τα στάδια μιας ποσοτικής διερεύνησης Εξοικείωση με την προετοιμασία και εξάσκηση στη "φιλόξενη" και αυστηρά σταθερή διατύπωση των ερωτήσεων Εξοικείωση με την ανάγκη δημιουργικής ερμηνείας των απαντήσεων και διατύπωσης συμπερασμάτων	Συνεντεύξεις καθημερινότητας (π.χ. "ποιο είναι το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζετε στις συγκοινωνίες της περιοχής μας;" και ποσοτική ταξινόμηση των απαντήσεων με κριτήρια όπως: • συχνότητα δρομολογίων • επάρκεια προορισμών • κατάσταση οχημάτων • συνθήκες εξυπηρέτησης • κόστος - ναύλα κ.λπ.)	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 11ο.

σε συνδυασμό και με άλλη δραστηριότητα οπτικοακουστικής καταγραφής (στο πλαίσιο διαφόρων γνωστικών αντικειμένων-μαθημάτων)			
34. Προφορική συνέντευξη (1) (Εξοικείωση με τη συστηματική μεθοδολογία σε όλα τα στάδια μιας προφορικής, ποιοτικής διερεύνησης) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού <i>Να προετοιμάζει ηχητική συνέντευξη ακολουθώντας συστηματική μεθοδολογία για συνέντευξη ενός προσώπου:</i> • Έρευνα θέματος σε συνάρτηση με το πρόσωπο-στόχο • Κατάστρωση στοχευμένων ερωτημάτων • Διατύπωση τελικών ερωτήσεων • Πραγματοποίηση συνεντεύξεων • Ποιοτική επεξεργασία απαντήσεων • Διατύπωση συμπερασμάτων Ενδεικτική διάρκεια: 3 δίωρα σε συνδυασμό και με άλλη δραστηριότητα οπτικοακουστικής καταγραφής (στο πλαίσιο διαφόρων γνωστικών αντικειμένων-μαθημάτων)	Εξοικείωση με τη συστηματική μεθοδολογία σε όλα τα στάδια μιας προφορικής, ποιοτικής διερεύνησης Εξοικείωση με την προετοιμασία - εξάσκηση στη "φιλόξενη" και αυστηρά σταθερή διατύπωση των ερωτήσεων Εξοικείωση με την ανάγκη δημιουργικής ερμηνείας των απαντήσεων και διατύπωσης συμπερασμάτων	Συνεντεύξεις εκμυστήρευσης (π.χ. "αφηγηθείτε μας ένα στιγμιότυπο από την παιδική σας ηλικία κατά την Κατοχή") Επίσης καταγραφή "εκ του φυσικού" (χωρίς ιδιαίτερη προετοιμασία) λαϊκών αφηγήσεων και παραμυθιών από ηλικιωμένους ή άλλους ερασιτέχνες αφηγητές	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 11ο.
35. Μελέτη οικογενειακών φωτογραφιών (Εξοικείωση με τη μεθοδολογία της ιστορικής έρευνας για οπτικά κατάλοιπα) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • <i>Να μπορεί να σχολιάσει και να ομαδοποιήσει αναμνηστικές φωτογραφίες κατά εποχή παραγωγής τους και να διακρίνει ιστορικά, κοινωνιολογικά και τεχνολογικά χαρακτηριστικά</i> • <i>Να διατυπώνει σχετικό κριτικό λόγο και να επιχειρηματολογεί</i> Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Εξοικείωση με τη μεθοδολογία της ιστορικής έρευνας για οπτικά κατάλοιπα Ανάπτυξη δεξιοτήτων συλλογικής έρευνας	"Φέρνουμε παλιές και νεώτερες αναμνηστικές φωτογραφίες από το σπίτι και αναζητούμε (για κάθε φωτογραφία): – Τι θέλουν "να θυμούνται" οι εικονιζόμενοι; – Ποιος τράβηξε τη φωτογραφία; – Σε τι χώρο έχουν σταθεί;	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Ενδεικτικά Σχέδια μαθήματος/δραστηριότητα (35)

		– Πώς στέκονται; – Τι φορούν και τι κρατούν; – Άραγε η φωτογραφία τραβήχτηκε πριν ή αφού γεννηθήκαμε; – Η φωτογραφία είναι ασπρόμαυρη ή έγχρωμη; Πως είναι το χαρτί της; – Άραγε τι μηχανή χρησιμοποιήθηκε; – Η φωτογραφία τραβήχτηκε με φως ημέρας ή με τεχνητό φωτισμό; Μήπως χρησιμοποιήθηκε φλας;	
36. Στιγμιότυπα ...κάθε λογής (Εξοικείωση με τα κινηματογραφικά είδη) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού Μετά την παρακολούθηση επιλεγμένων αποσπασμάτων από οπτικοακουστικά έργα διαφόρων ειδών, να μπορεί να απαντήσει σε ερωτήματα περιεχομένου, να σχολιάσει και να ομαδοποιήσει τα αποσπάσματα κατά είδη και να διακρίνει αισθητικά, ιστορικά, κοινωνιολογικά και τεχνολογικά χαρακτηριστικά Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 ώρες	Εξοικείωση με τα κινηματογραφικά είδη και ιδιαίτερα με είδη κινηματογραφικής γραφής πέρα από αυτά της κυρίαρχης κινηματογραφικής βιομηχανίας Εξοικείωση με τη μεθοδολογία της ιστορικής έρευνας για οπτικοακουστικά κατάλοιπα Ανάπτυξη δεξιοτήτων συλλογικής έρευνας	Για κάθε απόσπασμα συζητάμε, συμπληρώνουμε στοιχεία ταξινόμησης και -βάσει οδηγού- επιχειρούμε να απαντήσουμε: • Ερωτήματα περιεχομένου • Ερωτήματα προσωπικής ανάγνωσης (δώσε έναν τίτλο στο απόσπασμα, οργάνωσε όσους εμφανίζονται κατά σύνολα) • Ερωτήματα ομαδοποιήσεων κατά είδος, τεχνολογία, εποχή, ύφος γραφής κ.λπ.	Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Ενδεικτικά Σχέδια μαθήματος/δραστηριότητα (36α). Στο συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "Γεύματα κάθε λογής".
37. Διαφημιστική εκστρατεία (Εξοικείωση με τη μεθοδολογία της διαφήμισης) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί, στο πλαίσιο της μικρής ομάδας, να καταστρώσει μια "διαφημιστική εκστρατεία" μέσα από την κατασκευή μιας απλής διαφημιστικής αφίσας με φωτογραφία, γραπτό λόγο και πιθανές εικαστικές παρεμβάσεις	Εξοικείωση με τη μεθοδολογία της διαφήμισης Μελέτη προϊόντος και επιλογή ιδιαίτερων χαρακτηριστικών Επιλογή κοινού-στόχου και επισήμανση των	Επιλέγουμε ένα απλό, καθημερινό προϊόν και σχεδιάζουμε τη διαφήμισή του (προσοχή: όχι σατιρική αντιδιαφήμιση ή παρωδία)	Συναφείς οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ

• Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί Ενδεικτική διάρκεια: 2 δίωρα	ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους Προτάσεις αξιοποίησης διαφόρων μέσων Σχεδιασμός "κόνσεπτ" Σύνταξη-διατύπωση "σλόγκαν" Προσχέδιο αφίσας και προσχέδιο φωτογραφίας Φωτογράφιση Εικαστική επεξεργασία αφίσας Προτάσεις τρόπων προβολής με ενδείξεις αντίστοιχης κοστολόγησης		έκφρασης /εργαλείο 13ο.
38. Ραδιοφωνική εκπομπή (Σχεδιασμός εκπομπής λόγου που απευθύνεται σε καθορισμένο κοινό-στόχο) Επίπεδο: Μεγάλες τάξεις του Δημοτικού • Να μπορεί, στο πλαίσιο της μικρής ομάδας, να καταστρώσει και να πραγματοποιήσει με απλά ηχοληπτικά μέσα ηχητικό κείμενο (υποθετική εκπομπή λόγου) που περιλαμβάνει: εκφερόμενο κείμενο παρουσίασης που απευθύνεται σε προκαθορισμένο κοινό- στόχο, επιλογές μουσικών έργων ή αποσπασμάτων και ενδεχομένως εκφερόμενα ή ερμηνευμένα αποσπάσματα λογοτεχνικών έργων • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί Ενδεικτική διάρκεια: 1-2 δίωρα	Σχεδιασμός εκπομπής λόγου που απευθύνεται σε καθορισμένο κοινό-στόχο Εξοικείωση με τη δημιουργική, "ζωντανή" μίξη προφορικού λόγου και μουσικής για την παραγωγή ενός περισσότερο σύνθετου κειμένου Εξέλιξη τεχνικών δεξιοτήτων ηχοληψίας Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικής δράσης	Ηχογραφούμε μια -υποθετική- ραδιοφωνική εκπομπή με επιλογές λόγου και μουσικής που μας αρέσουν και με δικά μας σχόλια για όσα επιλέξαμε. Αντλούμε βοήθεια από ραδιοφωνικές εκπομπές που μας αρέσουν, τις καταγράφουμε, επιλέγουμε χαρακτηριστικά αποσπάσματα και τα φέρνουμε στην τάξη για συζήτηση.	Συναφείς οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 13ο.

Δραστηριότητες Οπτικοακουστικής Παιδείας στο Γυμνάσιο
(κατά την πιλοτική εφαρμογή, οι παρακάτω δραστηριότητες
θα κατανεμηθούν σε δύο ισοδύναμα και αυτοτελή μαθήματα επιλογής)

39. Το κάδρο και το πλάνο (υπενθύμιση θεμελιωδών εκφραστικών παραμέτρων του κινηματογράφου) Επίπεδο: Γυμνάσιο <i>Παρακολουθώντας επιλεγμένα αποσπάσματα οπτικοακουστικών έργων, να μπορεί να διακρίνει τις βασικές κλίμακες κάδρων (κοντινό-μεσαίο-γενικό), να καταμετρά τον αριθμό πλάνων ανά σκηνή και να υπολογίζει τις διάρκειες των αντίστοιχων πλάνων</i> Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο (επαναληπτική δραστηριότητα για επιβεβαίωση κοινής βάσης)	Το κάδρο και το πλάνο αποτελούν θεμελιώδεις εκφραστικές παραμέτρους του κινηματογράφου και η πρακτική εξοικείωση με τις έννοιες αυτές, αποτελεί προϋπόθεση για τη μελέτη οποιουδήποτε κινηματογραφικού έργου και ιδιαίτερα για την εξοικείωση με σημαντικά κινηματογραφικά έργα (η πρόσβαση σε κατάλληλα αποσπάσματα-παραδείγματα, κρίνεται απόλυτα απαραίτητη)	Στα αποσπάσματα που θα παρακολουθήσουμε, μετρήστε τα διαφορετικά πλάνα και αποφασίστε το κυρίαρχο κάδρο που επικρατεί σε καθένα από αυτά	Συνδέεται με τις δραστηριότητες (22), (40), (41) και (42). Χρήσιμες πληροφορίες θα βρείτε στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/ΓΛΩΣΣΑΡΙ τα περί κάδρου και πλάνου καθώς και Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 1ο. Επίσης στο Συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρώτα τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "Πλάνα κάθε λογής" και συμπληρωματικά, όλα τα υπόλοιπα αποσπάσματα ή και αποσπάσματα ταινιών που θα φέρουν οι μαθητές.
40. Οπτικές γωνίες λήψης και είδη ήχων (υπενθύμιση και εξοικείωση) Επίπεδο: Γυμνάσιο <i>Παρακολουθώντας επιλεγμένα αποσπάσματα οπτικοακουστικών έργων, να μπορεί να διακρίνει τις βασικές οπτικές γωνίες λήψης ("από ψηλά - πλονζέ", "από χαμηλά - κοντρ πλονζέ", "ύψος ματιών") και τα βασικά</i>	Η εξοικείωση με τις βασικές οπτικές γωνίες λήψης και τα είδη ήχων σε συνάρτηση με την αντίστοιχη εικόνα, αποτελεί προϋπόθεση για τη μελέτη οποιουδήποτε κινηματογραφικού	Στα αποσπάσματα που θα παρακολουθήσουμε, παρατηρούμε τα διαφορετικά πλάνα, περιγράφουμε την οπτική γωνία	Συνδέεται με τις δραστηριότητες (22), (41) και (42). Χρήσιμες πληροφορίες θα βρείτε στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ

<i>διάκριση ήχων (ΟΝ και ΟΦ)</i> Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	έργου και ιδιαίτερα για την εξοικείωση με σημαντικά κινηματογραφικά έργα (η πρόσβαση σε κατάλληλα αποσπάσματα-παραδείγματα, κρίνεται απόλυτα απαραίτητη)	λήψης και εντοπίζουμε το είδος των ήχων που ακούγονται σε κάθε πλάνο.	Έκφραση/ΓΛΩΣΣΑΡΙ τα περί κάδρου, πλάνου και ήχου καθώς και Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλεία 7ο, 8ο και 12ο. Επίσης στο Συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρώτα τα αποσπάσματα της δραστηριότητας "Πλάνα κάθε λογής" και συμπληρωματικά, όλα τα υπόλοιπα αποσπάσματα ή και αποσπάσματα ταινιών που θα φέρουν οι μαθητές.
41. Κινήσεις κάμερας (υπενθύμιση και εξοικείωση) Επίπεδο: Γυμνάσιο <i>Παρακολουθώντας επιλεγμένα αποσπάσματα οπτικοακουστικών έργων, να μπορεί να αναγνωρίζει τις βασικές κινήσεις της κινηματογραφικής κάμερας (πανοραμικό, θερτικάλ, τράβελινγκ εμπρός-πίσω, τράβελινγκ λατεράλ, ζούμ εμπρός-πίσω, στέντικαμ)</i> Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο	Οι κινήσεις της κάμερας αποτελούν θεμελιώδεις εκφραστικές παραμέτρους του κινηματογράφου και η πρακτική εξοικείωση με τις έννοιες αυτές, αποτελεί προϋπόθεση για τη μελέτη οποιασδήποτε ταινίας και ιδιαίτερα για την εξοικείωση με σημαντικά κινηματογραφικά έργα (η πρόσβαση σε κατάλληλα αποσπάσματα-παραδείγματα, κρίνεται απόλυτα απαραίτητη)	Σε κάθε παράδειγμα κίνησης κάμερας, αναγνωρίζουμε το είδος της κίνησης και συζητάμε με ποιο συνοπτικό τρόπο μπορούμε να περιγράψουμε την αίσθηση που μας δίνεται	Συνδέεται με τις δραστηριότητες (22), (39) και (40) . Χρήσιμες πληροφορίες θα βρείτε στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/ΓΛΩΣΣΑΡΙ τα περί κάδρου, πλάνου, κινήσεων μηχανής και ήχου καθώς και Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλεία 7ο, 8ο και 12ο. Επίσης στο Συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν πρώτα τα

			αποσπάσματα της δραστηριότητας "Πλάνα κάθε λογής" και συμπληρωματικά, όλα τα υπόλοιπα αποσπάσματα ή και αποσπάσματα ταινιών που θα φέρουν οι μαθητές με παραδείγματα κίνησης κάμερας και παραδείγματα ήχων ΟΝ και ήχων ΟΦ
42. Προφορική συνέντευξη (2) (Εξοικείωση με τη συστηματική μεθοδολογία σε όλα τα στάδια μιας προφορικής, ποιοτικής διερεύνησης) Επίπεδο: Γυμνάσιο (στο πλαίσιο και άλλων γνωστικών αντικειμένων) Να προετοιμάζει ηχητική συνέντευξη ακολουθώντας συστηματική μεθοδολογία προσωπικής συνέντευξης: • Έρευνα θέματος σε συνάρτηση με το πρόσωπο-στόχο • Κατάστρωση στοχευμένων ερωτημάτων • Διατύπωση τελικών ερωτήσεων • Πραγματοποίηση συνεντεύξεων • Ποιοτική επεξεργασία απαντήσεων • Διατύπωση συμπερασμάτων Ενδεικτική διάρκεια: 3 ώρες	Εξοικείωση με τη συστηματική μεθοδολογία σε όλα τα στάδια μιας προφορικής, ποιοτικής διερεύνησης Εξοικείωση με την προετοιμασία - εξάσκηση στη "φιλόξενη" και αυστηρά σταθερή διατύπωση των ερωτήσεων Εξοικείωση με την ανάγκη δημιουργικής ερμηνείας των αποτελεσμάτων και διατύπωσης συμπερασμάτων	Ξεκινούμε μελετώντας επιλεγμένα αποσπάσματα προσωπικών συνεντεύξεων από ντοκιμαντέρ εντοπίζοντας ενδιαφέρουσες σκηνοθετικές ή τεχνικές ιδιαιτερότητες. Στη συνέχεια επιχειρούμε: Συνεντεύξεις εκμυστήρευσης (π.χ. "αφηγηθείτε μας ένα στιγμιότυπο από την παιδική σας ηλικία κατά την Κατοχή") Επίσης καταγραφή "εκ του φυσικού" (χωρίς ιδιαίτερη προετοιμασία) λαϊκών αφηγήσεων και παραμυθιών από ηλικιωμένους ή άλλους ερασιτέχνες αφηγητές.	Συνδέεται με τις δραστηριότητες (33) και (34). Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλεία 7ο και 11ο. Αποσπάσματα από διαφορετικού τύπου συνεντεύξεις σε ντοκιμαντέρ και τηλεοπτικές εκπομπές που επιλέγουν και φέρνουν τα παιδιά.

43. Ηχογράφηση συζήτησης (Σύνθετη ηχοληψία/ τεχνική του Debate) Επίπεδο: Γυμνάσιο (στο πλαίσιο και άλλων γνωστικών αντικειμένων π.χ. Σχολικό Επαγγελματικό Προσανατολισμό, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή) Να προετοιμάζει ηχογράφηση διαλογικής συζήτησης (στρογγυλό τραπέζι): • Έρευνα θέματος • Επιλογή συζητητών • Κατάστρωση στοχευμένων ερωτημάτων • Διατύπωση τελικών ερωτήσεων • Πραγματοποίηση ηχογράφησης • Ανάλυση απαντήσεων • Διατύπωση συμπερασμάτων Ενδεικτική διάρκεια: 3 ώρες	Σύνθετη ηχοληψία/ τεχνική του Debate Εξοικείωση με: • την οργάνωση μιας σύνθετης ηχογράφησης (απόσταση από το μικρόφωνο, πολλαπλές πηγές, είδη και τοποθέτηση μικροφώνων κλπ) • το συντονισμό των ομιλητών • αξιοποίηση του περιεχομένου του διαλόγου που θα προκύψει.	Διαλογική συζήτηση (διάφορα θέματα όπως: "οι εκφράσεις της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης στη σχολική ζωή")	Συνδέεται με τις δραστηριότητες (33), (34) και (42). Σχετικές οδηγίες στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλεία 7ο και 11ο. Είδη μικροφώνων
44. Οπτικοακουστική αφήγηση (Εξοικείωση με τα προβλήματα της διακειμενικής μεταφοράς) Επίπεδο: Γυμνάσιο (στο πλαίσιο και άλλων γνωστικών αντικειμένων π.χ. Γλώσσα) • Να επιχειρεί να αποδώσει μια μικρή ενότητα λογοτεχνικού κειμένου με οπτικοακουστικό τρόπο (φωτοαφήγηση ή κινηματογράφηση) • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί Ενδεικτική διάρκεια: 3 ώρες	Μελέτη και ανασύσταση της δραματοουργίας μιας δοσμένης σκηνής, των πρωταγωνιστικών της στοιχείων και χαρακτήρων. Εξοικείωση με τα προβλήματα της διακειμενικής μεταφοράς. Έμφαση στους διαλόγους, την περιγραφή της δράσης και της ατμόσφαιρας με εικόνες. Εξοικείωση με τις διάρκειες των πλάνων και τις θεμελιώδεις τεχνικές του μοντάζ	Επιλέγουμε μια μικρή σκηνή από το συγκεκριμένο λογοτεχνικό κείμενο και προσπαθούμε να την αποδώσουμε σε "κινηματογραφικό λόγο" χρησιμοποιώντας τους διαθέσιμους χώρους του σχολείου.	Συνδέεται με τις δραστηριότητες αφήγησης (4), (5), (21), (23), (24) και (32) καθώς και με την τελική παραγωγή της δραστηριότητας (31) όπως αναπτύσσεται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση. Επίσης συνδέεται με τις δραστηριότητες (48) και (49).

45. Τόσο μακριά αλλά και τόσο κοντά! (κυρίως μελέτη της προοπτικής και των πιθανών θέσεων μιας κάμερας -οπτική γωνία- στο χώρο).
Επίπεδο: **Γυμνάσιο** (στο πλαίσιο και άλλων γνωστικών αντικειμένων π.χ. Ιστορία, Γεωγραφία κ.λπ.)

- Να μπορεί να εντοπίσει το σημείο και τον τρόπο λήψης μιας δοσμένης παλαιάς φωτογραφίας που καταγράφει έναν χώρο από προηγούμενη εποχή και να επιχειρεί την φωτογραφική ανασύνθεση του ίδιου -υπαρκτού- χώρου σήμερα.
- Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί

Ενδεικτική διάρκεια: 1 δίωρο

1945

2005

Μελέτη της προοπτικής και των πιθανών θέσεων μιας κάμερας (οπτική γωνία) στο χώρο.

Συνειδητοποίηση των πολεοδομικών μεταβολών που προκύπτουν με το πέρασμα του χρόνου

1925

2005

Βρείτε μια παλιά φωτογραφία της πόλης / της κοινότητάς σας, εντοπίστε το ακριβές σημείο που τραβήχτηκε τότε και τραβήξτε σήμερα μια νέα φωτογραφία από το ίδιο ακριβώς σημείο.

Πραγματοποίηση της δραστηριότητας από μαθητές του 11ου Δημοτικού Σχολείου Καβάλας με τον Μιχάλη Ευαγγελίδη

46. "Επιλέγουμε για σας αυτά που θέλετε να ξέρετε!" (Κατανόηση των μηχανισμών ιεράρχησης και επιλογής ειδήσεων που απευθύνονται σε ειδικό κοινό αλλά και συνειδητοποίηση των διαφορετικών ιεραρχήσεων-επιλογών που προκύπτουν από διαφορετικές ομάδες σύνταξης)
Επίπεδο: **Γυμνάσιο**

• Να μπορεί να συμμετέχει σε μία από τρεις μαθητικές ομάδες σύνταξης και παραγωγής σύντομου (αυστηρά 3'), βιντεοσκοπημένου δελτίου ειδήσεων για μηνιαία νεανική «εκπομπή» πολιτισμού. • Να μπορεί να σχολιάζει συγκριτικά το τελικό προϊόν των τριών ομάδων Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες	Κατανόηση των μηχανισμών ιεράρχησης και επιλογής ειδήσεων που απευθύνονται σε ειδικό κοινό αλλά και συνειδητοποίηση των διαφορετικών ιεραρχήσεων-επιλογών που προκύπτουν από διαφορετικές ομάδες σύνταξης	Χωριζόμαστε σε ομάδες και κάθε ομάδα συντάσσει και παράγει ένα τρίλεπτο βιντεοσκοπημένο δελτίο ειδήσεων για υποθετική, μηνιαία νεανική «εκπομπή» πολιτισμού με θέματα κοντινά σε μας. Συζητάμε τις διαφορές και τις ομοιότητες των επιλογών μας και των τρόπων παρουσίασής τους στο βίντεο κάθε ομάδας.	Παιδαγωγικό "κλειδί" της δραστηριότητας αυτής, αποτελούν οι αρχές της διαμεσολάβησης, όπως αναπτύσσονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλεία 4ο και 5ο.
47. Κριτική ανάλυση Δελτίων Ειδήσεων (Συνειδητοποίηση του υποκειμενικού χαρακτήρα που αναπόφευκτα χαρακτηρίζει κάθε διαμεσολαβητή ενημέρωσης). Επίπεδο: Γυμνάσιο Να μπορεί να διακρίνει τις διαφορές στον τρόπο απόδοσης και σχολιασμού ενός γεγονότος από διαφορετικά είδη και διαφορετικής πολιτικής τοποθέτησης ΜΜΕ. Ενδεικτική διάρκεια: 1 ώρο και προετοιμασία στο σπίτι	Συνειδητοποίηση του υποκειμενικού χαρακτήρα που αναπόφευκτα χαρακτηρίζει κάθε διαμεσολαβητή ενημέρωσης. Συνειδητοποίηση των διαφορετικών χαρακτηριστικών του κάθε είδους Μέσου Μαζικής Επικοινωνίας και ειδικά του εντύπου σε σχέση με την τηλεόραση. Εξοικείωση με την ανάλυση περιεχομένου ενός κειμένου και τη διατύπωση κριτηρίων σύγκρισης Εξέλιξη δεξιοτήτων παρουσίασης Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας	Επιλέγουμε μια είδηση που θεωρούμε ενδιαφέρουσα για συζήτηση και φέρνουμε στην τάξη την ίδια είδηση (ως απόσπασμα Δελτίου Ειδήσεων) από δύο διαφορετικά κανάλια τηλεόρασης και από δύο διαφορετικής τοποθέτησης εφημερίδες. (ομαδική εργασία)	Παιδαγωγικό "κλειδί" της δραστηριότητας αυτής, αποτελούν οι αρχές της διαμεσολάβησης, όπως αναπτύσσονται στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση/Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλεία 4ο και 5ο.
48. "Ένα βιβλίο ...τρεις σκηνοθέτες!" (εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε σκηνοθετική επιλογή). Επίπεδο: Γυμνάσιο			

• Να μπορεί να ανασυνθέσει τη σκηνοθετική "γραμμή" ενός συγκεκριμένου αποσπάσματος κινηματογραφικής ταινίας αφού εντοπίσει την κίνηση των χαρακτήρων, της κάμερας, τα κάδρα που επιλέχτηκαν, τη διάρκεια των πλάνων, τους διαλόγους κ.λπ. • Να μπορεί να καταστρώνει το "εκ των υστέρων στόρυμπορντ" σκηνών (όπως περιγράφεται στο Γλωσσάρι, στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση) και στη συνέχεια να επιχειρεί -σε ομάδα εργασίας- την ανακατασκευή της σκηνής με βιντεοκάμερα (παραγωγή οπτικοακουστικού προϊόντος). • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί. Ενδεικτική διάρκεια: 4 ώρες	Εξοικείωση με τον υποκειμενισμό που διέπει κάθε σκηνοθετική επιλογή. Εξοικείωση με τα προβλήματα της μεταφοράς σε διαφορετικό χώρο και χρόνο μιας δοσμένης αφήγησης. Εξοικείωση με την κατάσταση "εκ των υστέρων στόρυμπορντ" Εξοικείωση με τα προβλήματα γυρίσματος κατά πλάνο. Η βιωματική επεξεργασία των οπτικοακουστικών ερεθισμάτων που προσλαμβάνονται, επαναπροσδιορίζει τη δραματουργία του έργου και ενισχύει την κριτική αντιμετώπισή του. Εξέλιξη δεξιοτήτων συλλογικότητας	Αφού παρακολουθήσουμε τις τρεις εναλλακτικές μεταφορές του ίδιου λογοτεχνικού αποσπάσματος, συζητάμε τις εντυπώσεις μας σχετικά με τα τρία είδη οπτικοακουστικής αφήγησης. Στη συνέχεια, επιλέγουμε μια πολύ σύντομη σκηνή (1'-2') που μας άρεσε και την ξαναστήνουμε -με όση ακρίβεια μπορούμε- αλλά στο χώρο μας. Μελετάμε πρώτα κάθε πλάνο, τι περιέχει, τι συμβαίνει, πώς η κάμερα περιγράφει συναισθήματα και δράσεις. Δεν επιδιώκουμε την σκηνογραφική αναπαράσταση παρά μόνον τη διάταξη του χώρου. Διανέμουμε μεταξύ μας τους ρόλους και τους ερμηνεύουμε χωρίς ενδυματολογικά στοιχεία. Μοιράζουμε ρόλους και αρμοδιότητες συνεργείου γυρίσματος.	Από το Συνοδευτικό ΟΑ υλικό, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα αποσπάσματα της δραστηριότητας (48) "Ένα βιβλίο... τρεις σκηνοθέτες!". Στην αρχική μελέτη των αποσπασμάτων μπορούν να αξιοποιηθούν τα υποδείγματα ταξινόμησης ταινιών από τον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση /Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 12ο, καθώς και οι οδηγίες της δραστηριότητας (48). Επίσης στο Γλωσσάρι του Οδηγού, υπάρχει παράδειγμα "στόρυμπορντ". Εκτός από βιντεοκάμερα, τρίποδο και εξωτερικό μικρόφωνο, ίσως χρειαστεί υπολογιστής με απλό λογισμικό μοντάζ.
49. Ηχοσκηνοθεσία (1) (δεξιότητες οργάνωσης /επιλογής ενός υλικού και παρουσίασής του με χρήση ανάγνωσης, ερμηνείας-υποκριτικής, αφήγησης και παρουσίασης) Επίπεδο: Γυμνάσιο • Να μπορεί να παράγει ηχογραφημένη ερμηνεία λογοτεχνικών κειμένων (ποιημάτων ή αποσπασμάτων από πεζά έργα) όπου να επιλέγει το κείμενο, να διερευνά την ερμηνευτική τους εκφορά και να επιλέγει τη χρήση	Δεξιότητες οργάνωσης/επιλογής ενός υλικού και παρουσίασής του με χρήση ανάγνωσης, ερμηνείας-υποκριτικής, αφήγησης και παρουσίασης (ηχοσκηνοθεσία).	Διαλέγουμε ένα απόσπασμα από λογοτεχνικό κείμενο (πεζό ή ποίημα) και αποφασίζουμε πώς θα το	Ραδιοφωνικά αποσπάσματα αναγνώσεων από ηθοποιούς που αναδεικνύουν τρόπους

συμπληρωματικού ήχου ή μουσικής • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες	Διαπίστωση του υποκειμενισμού που συνεπάγεται κάθε διαφορετική επιλογή ηχητικής συνοδείας Εξοικείωση με τη λογική και τις διαδικασίες ενός ηχητικού βιβλίου (audiobook)	"διαβάσουμε" για το κοινό. Επιλέγουμε σε ποιά σημεία θα το επενδύσουμε μουσικά και πώς.	εκφοράς και ηχητικής επένδυσης. Μικρόφωνο και υπολογιστής με απλό λογισμικό μοντάζ.
50. Ηχοσκηνοθεσία (2) (συνειδητοποίηση της αυτόνομης αξίας του ήχου και των δυνατοτήτων που προσφέρει για αφήγηση) Επίπεδο: Γυμνάσιο • Να μπορεί να συνθέσει μια πρωτότυπη, μη λεκτική αφήγηση με βάση μια ακολουθία ήχων. • Να μπορεί να σχολιάζει το αποτέλεσμα και να επιχειρηματολογεί Ενδεικτική διάρκεια: 2 ώρες	Συνειδητοποίηση της αυτόνομης αξίας του ήχου και των δυνατοτήτων που προσφέρει για αφήγηση. Εμβάθυνση στην ποικιλία και τις αποχρώσεις των ήχων. Καλλιέργεια δεξιοτήτων ψηφιακής επεξεργασίας ήχου σε υπολογιστή.	Συνδυάζουμε έτοιμους ήχους που διατίθενται για να κατασκευάσουμε ένα φανταστικό ηχητικό περίπατο. Σε άλλη δραστηριότητα, τον βελτιώνουμε/ εμπλουτίζουμε με πρόσθετους ήχους που θα ηχογραφήσουμε και -στη συνέχεια- επενδύουμε με εικόνες.	
51. Συγγραφή κριτικής για ταινία (εξοικείωση με τη στοιχειώδη μεθοδολογία σχολιασμού και ανάλυσης ενός οπτικοακουστικού έργου) Επίπεδο: Γυμνάσιο • Να μπορεί να σχολιάζει και να διατυπώνει προσωπικές κρίσεις για μια ταινία με ολοκληρωμένο τρόπο (δηλαδή αναφερόμενος σε ταξινόμηση του έργου, σε θεματολογία, σε παρατηρήσεις για τη χρήση εκφραστικών μέσων και στη διατύπωση συνολικής γνώμης).	Συνειδητοποίηση των διαστάσεων ανάλυσης και σχολιασμού μιας ταινίας.	Παρακολουθούμε ένα μικρής διάρκειας οπτικοακουστικό έργο (ταινία μικρού μήκους, ντοκιμαντέρ κ.λπ.) και καθένας επιχειρεί να γράψει κείμενο κριτικής ακολουθώντας τις σχετικές οδηγίες. Στη συνέχεια γίνεται συζήτηση για όλα τα επιμέρους ερωτήματα.	Στον Οδηγό Εκπαιδευτικού για την ΟΑ Έκφραση /Μεθοδολογικά "εργαλεία" για τις δραστηριότητες της ΟΑ έκφρασης /εργαλείο 15ο, οδηγίες για τη συγγραφή κριτικής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση (πλήρες κείμενο)

(εισηγητής: Μένης Θεοδωρίδης)

Πρόγραμμα Σπουδών ενός θέματος (γνωστικού αντικειμένου) που θα ενταχθεί στο εθνικό Πρόγραμμα Σπουδών, σημαίνει ένα σχέδιο διδακτικής επεξεργασίας του θέματος αυτού για όλα τα σχολεία της χώρας απευθυνόμενο σε όλους τους μαθητές. Θα πρέπει στο σχέδιο αυτό να προτείνονται τα επιμέρους θέματα για κάθε ηλικιακή βαθμίδα, οι διδακτικοί στόχοι, η προτεινόμενη διδακτική μεθοδολογία, τα πιθανά βοηθήματα και, κυρίως, οι βασικές έννοιες του συγκεκριμένου αντικειμένου που θα πρέπει να έχει κατακτήσει ο μαθητής τελειώνοντας το σχολείο. Προφανώς, οι επιλογές αυτές καθορίζονται από υποκειμενικές προτεραιότητες και από τα κριτήρια αυτού/ών που συντάσσουν το πρόγραμμα. Είναι επίσης προφανές ότι, για το ίδιο θέμα-γνωστικό αντικείμενο, μπορούν να προταθούν πολλά και διαφορετικά Προγράμματα Σπουδών. Το προτεινόμενο Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση και ο συνοδευτικός Οδηγός για τον Εκπαιδευτικό αρθρώνονται σταδιακά από την Προσχολική ηλικία μέχρι την Γ' Γυμνασίου και μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν στο περιεχόμενο των περισσότερων διδασκόμενων γνωστικών αντικειμένων. Εκφράζοντας τη σύγχρονη παιδαγωγική αντίληψη περί γραμματισμών στην εκπαίδευση, δηλαδή την προσπάθεια να εφοδιαστεί ο νέος πολίτης με γνώσεις δεξιότητες και στάσεις οι οποίες να του επιτρέπουν να παρακολουθεί και να συμμετέχει στον οπτικοακουστικό πολιτισμό της κοινωνίας όπου ζει, η προτεινόμενη εξοικείωση με την οπτικοακουστική έκφραση δομείται ως υπεύθυνη επιλογή κομβικών εννοιών που -κατά την παιδαγωγική και ιδεολογική κρίση των συντακτών της- εξυπηρετεί καλύτερα το στόχο του οπτικοακουστικού γραμματισμού και την καλλιέργεια της οπτικοακουστικής συνείδησης των μαθητών. Το Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση αναπτύσσεται μέσα από δραστηριότητες που διαχέονται σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Η θεσμική παρουσία ενός εντελώς νέου μαθησιακού - διδακτικού αντικειμένου στο Πρόγραμμα Σπουδών της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, επιβάλλει την αναλυτική επισκόπηση του περιεχομένου του, της προτεινόμενης διδακτικής του μεθοδολογίας και της εκπαιδευτικής του συμβολής στο πλαίσιο της αγωγής των νέων πολιτών. Η πρόταση χωρίζεται σε τέσσερις ενότητες:

- συστηματική εισαγωγή της οπτικοακουστικής έκφρασης στο Πρόγραμμα Σπουδών της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. Σκοποί και προϋποθέσεις.

- προτάσεις για την ευκαιριακή αξιοποίηση των δραστηριοτήτων της οπτικοακουστικής έκφρασης στο πλαίσιο όλων των γνωστικών πεδίων του ΠΣ (αξιοποίηση της οπτικοακουστικής έκφρασης σε όλα τα μαθήματα) και προτάσεις για συστηματική εξοικείωση των μαθητών με τις καλλιτεχνικές και τις επικοινωνιακές διαστάσεις της οπτικοακουστικής έκφρασης στο πλαίσιο του γνωστικού πεδίου της Αισθητικής Παιδείας.
- επισημάνσεις διδακτικής μεθοδολογίας για την οπτικοακουστική έκφραση
- κομβικές έννοιες του ΠΣ για την Οπτικοακουστική Έκφραση

Η συστηματική εισαγωγή της οπτικοακουστικής έκφρασης στο Πρόγραμμα Σπουδών της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης. Σκοποί και προϋποθέσεις.

Θεμέλιο και προϋπόθεση του πολιτισμού μιας κοινότητας είναι η επικοινωνία που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών της. Οι σχέσεις και οι αποδεκτές συμπεριφορές, οι αξίες που τις διέπουν και οι συλλογικές προσπάθειες για βελτίωση των συνθηκών ζωής, όλα στηρίζονται στις δυνατότητες συνεννόησης και κατανόησης ανάμεσα στα μέλη μιας ομάδας. Και βέβαια, αυτές οι δυνατότητες συνεννόησης και κατανόησης καθορίζονται από τα επικοινωνιακά μέσα που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της ομάδας. Η συνθετότητα, η ποικιλία και ο πλούτος των μέσων επικοινωνίας, η δυνατότητα να εκφραστούν λεπτές συναισθηματικές χροιές και να διατυπωθούν λεπτές εννοιολογικές διακρίσεις φανερώνουν έναν πολιτισμό που μπορεί να επινοεί σύνθετες λύσεις και να απελευθερώνει δημιουργικές δυνάμεις προκειμένου να αντιμετωπίσει τα κοινωνικά προβλήματα. Ήδη από τον περασμένο αιώνα, κεντρικό ρόλο στη δημόσια επικοινωνία έπαιξε η οπτικοακουστική έκφραση, δηλαδή η αφήγηση και η διατύπωση νοημάτων με εικόνες και ήχους. Με το πέρασμα του χρόνου, η εξέλιξη της σχετικής τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δημιούργησαν τις προϋποθέσεις ώστε η οπτικοακουστική έκφραση να αποτελεί κυρίαρχο μέσον επικοινωνίας, όχι μόνον μαζικής αλλά και επικοινωνίας μεταξύ ομάδων ή ατόμων.

Η οπτικοακουστική έκφραση αποτελεί ένα εναλλακτικό, ολοκληρωμένο, πολυτροπικό σύστημα επικοινωνίας πέρα από τον γραπτό και τον προφορικό λόγο. Θεωρούμε ότι η οπτικοακουστική έκφραση, δηλαδή η αφήγηση και η διατύπωση νοημάτων με εικόνες και ήχους, ενώ δεν διέπεται από την αυστηρότητα που χαρακτηρίζει το γραπτό λόγο, έχει όμως πολλά από τα γνωρίσματα ενός συστήματος επικοινωνίας όπως ο προφορικός και ο γραπτός λόγος. Μπορεί να αφηγηθεί μια ιστορία με πλοκή άλλοτε αξιοποιώντας τη γραμμική ανάπτυξη και άλλοτε με τρόπο αποσπασματικό, εισάγοντας άλματα στο χρόνο και στο χώρο. Μπορεί να διαφοροποιείται σε είδη οπτικοακουστικών κειμένων όπως η ποίηση, το δοκίμιο, η αναφορά, η διακήρυξη, η προπαγάνδα, η διαφήμιση κ.λπ., μπορεί να δημιουργεί συμβολισμούς, μεταφορές, παρομοιώσεις κ.λπ., μπορεί να αξιοποιεί τα δικά της υφολογικά και καλολογικά στοιχεία και, φυσικά, η οπτικοακουστική έκφραση διαθέτει αναγνωρίσιμους ρυθμούς και δομές. Είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι η οπτικοακουστική έκφραση είναι είδος λόγου. Πρόκειται για ένα σύστημα πολυτροπικού λόγου που διαθέτει σύνθετες επικοινωνιακές δυνατότητες καθώς συνδυάζει νοηματοδοτήσεις και δημιουργία συμβολισμών με ακίνητες εικόνες, με κινούμενες εικόνες, με ήχους αλλά και με γραπτό λόγο. Έχει διεθνή απήχηση, προσφέρει πολλές εφαρμογές στη σύγχρονη ζωή και -κυρίως- συνδέει τη σχολική ύλη με την καθημερινή ζωή και τα βιώματα των παιδιών.

Επιπλέον, αναφερόμαστε στην καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση δηλαδή στις μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης που προκύπτουν από τη δημιουργική χρήση οπτικοακουστικών εργαλείων και μέσων. Πρόκειται για τεχνολογικά εργαλεία που επιτρέπουν την αποτύπωση (εγγραφή) εικόνων και ήχων είτε από το περιβάλλον είτε από σχετικές διατάξεις πρωτογενούς παραγωγής τους, την επεξεργασία τους και τέλος την επαναληπτική ανάκληση - παρουσίαση (αναπαραγωγή) αυτού του κατασκευασμένου οπτικού ή/και ηχητικού αποτελέσματος που απευθύνεται σε περιορισμένο ή ευρύ κοινό.

Μέχρι σήμερα, αυτό το σύστημα επικοινωνίας και καλλιτεχνικής έκφρασης το κατακτούμε εμπειρικά, ως καταναλωτές πληθώρας οπτικοακουστικών μηνυμάτων που καθημερινά μας απευθύνονται. Αν ωστόσο χρειάζεται μια παρέμβαση στο σχολείο για τη συστηματική εξοικείωση των μαθητών με την οπτικοακουστική έκφραση, αυτή θα πρέπει να έχει πολλά από τα χαρακτηριστικά της διδασκαλίας μιας παράλληλης "γλώσσας". Η ανάγκη για μια τέτοια παρέμβαση δεν καλύπτει, ένα απλό αίτημα για πληρέστερη καλλιτεχνική ευαισθητοποίηση, αλλά αποβλέπει στην κατάκτηση ενός σύνθετου συστήματος επικοινωνίας με διεθνή εμβέλεια και ισχυρές δυνατότητες διείσδυσης. Έτσι, η διδασκαλία μιας παράλληλης "γλώσσας" θα ακολουθήσει ορισμένους σημαντικούς μεθοδολογικούς άξονες:

1. **Η διδασκαλία της γλώσσας πλουτίζεται από τη χρήση της σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα.** Δηλαδή, η χρήση της γλώσσας στο χώρο των φυσικών επιστημών, η χρήση της γλώσσας στα μαθηματικά, η χρήση της γλώσσας στη μελέτη της ιστορίας, η χρήση της γλώσσας στις επιστήμες του ανθρώπου, η χρήση της γλώσσας στο χώρο της φιλοσοφίας κ.λπ., έρχονται να προστεθούν στα γλωσσικά βιώματα της καθημερινότητας, για να συγκροτήσουν στο μυαλό του μαθητή μια ολοκληρωμένη γλωσσική συνείδηση. Με τον ίδιο τρόπο, η ολοκληρωμένη οπτικοακουστική συνείδηση είναι σημαντικό να προκύψει από δραστηριότητες που προβλέπουν την αξιοποίηση της οπτικοακουστικής έκφρασης σε καθένα από τα πολλά γνωστικά αντικείμενα του Προγράμματος Σπουδών. Γι' αυτό οι εκπαιδευτικοί κάθε ειδικότητας θα πρέπει να είναι σε θέση να εφαρμόζουν στοιχειώδεις δραστηριότητες που συμβάλλουν στους στόχους του δικού τους μαθήματος, αξιοποιώντας ταυτόχρονα τις επικοινωνιακές δυνατότητες του οπτικοακουστικού λόγου.
2. Συνήθως η διδασκαλία του γραπτού και του προφορικού λόγου στο σχολείο δεν απασχολείται με την ανάπτυξη κριτικής στάσης απέναντι στα κάθε είδους κείμενα, εστιάζοντας κυρίως στην απόκτηση δεξιοτήτων γραφής και ανάγνωσης (δες και Ντάβου, 2007). Όμως η **ανάπτυξη κριτικής στάσης σε όλα τα είδη λόγου** είναι ιδεολογική επιλογή που δεν αναφέρεται μόνον στην οπτικοακουστική έκφραση και στα ΜΜΕ, αλλά εξ ίσου και στο γραπτό λόγο ο οποίος, σήμερα, προσεγγίζεται στο μάθημα της γλώσσας. Για παράδειγμα, η μελέτη των παραγόντων που επηρεάζουν την εκδοτική βιομηχανία στο χώρο της λογοτεχνίας, τα συστήματα βράβευσης και προώθησης των λογοτεχνών (Buckingham, 2008) αλλά και θέματα όπως η χρήση του γραπτού λόγου στο χώρο της ενημέρωσης κ.λπ. αποτελούν σημαντικούς τομείς τόσο για την ανάπτυξη ολοκληρωμένης κριτικής στάσης όσο και για μια πιο σύγχρονη θεώρηση του γραπτού λόγου. Κάποιες λοιπόν από τις δραστηριότητες ανάλυσης των οπτικοακουστικών κειμένων, μεταφερμένες στο πλαίσιο του σημερινού μαθήματος της γλώσσας, σίγουρα θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη γενικότερη ιδεολογική συγκρότηση των μαθητών. Το μάθημα δηλαδή της γλώσσας θα μπορούσε να διευρυνθεί, ώστε η κριτική προσέγγιση των κειμένων να περιλαμβάνει τόσο τα γραπτά όσο και τα οπτικοακουστικά κείμενα. Όπως θα δούμε πιο κάτω, μια τέτοια κριτική στάση μπορεί να αναπτυχθεί σε όλο το εύρος του Προγράμματος Σπουδών, δηλαδή σε όλα τα διδασκόμενα γνωστικά αντικείμενα.

3. Όπως και στη διδασκαλία της γλώσσας, η γλωσσική συνείδηση δεν είναι δυνατό να κατακτηθεί μόνον από τη μελέτη γραπτών κειμένων, αλλά χρειάζεται να πλαισιωθεί από συστηματικές δραστηριότητες παραγωγής γραπτού λόγου. Το ίδιο και για την οπτικοακουστική έκφραση, στο πλαίσιο κάθε μαθήματος, μπορούν να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ώστε οι μαθητές να αναπτύξουν **δεξιότητες παραγωγής των δικών τους οπτικοακουστικών κειμένων**. Να διατυπώσουν δηλαδή το δικό τους οπτικοακουστικό λόγο, προβάλλοντας τις προσωπικές τους απόψεις και σκέψεις. Αξιοποιώντας την επικοινωνιακή τεχνολογία και τα σύγχρονα οπτικοακουστικά εργαλεία, τα παιδιά θα πρέπει να έχουν τις απαραίτητες ευκαιρίες ώστε, στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης, να συντάσσουν, να διαμορφώνουν και να δημοσιοποιούν τα δικά τους οπτικοακουστικά κείμενα. Κλειδί εδώ μπορεί να είναι η παραγωγή μικρών οπτικοακουστικών κειμένων από ομάδες μαθητών. Οι ανάλογες ευκαιρίες μπορούν να προκύψουν από πολλά, διαφορετικά μαθήματα του Προγράμματος Σπουδών, ώστε τα οπτικοακουστικά κείμενα να πλουτίζονται από τις εκφραστικές ανάγκες διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων. Οι μαθητές θα παρακινούνται να ενδιαφέρονται και κυρίως να δραστηριοποιούνται σε όλα τα σημαντικά θέματα έκφρασης και επικοινωνίας τα οποία συνδέονται με τη διδασκαλία της γλώσσας. Στο σημερινό μάθημα της γλώσσας, για πολλούς λόγους, θέματα όπως η επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα της διατύπωσης και η νοητική συγκρότηση-δομή ενός κειμένου αντιμετωπίζονται από τους μαθητές με αδιαφορία και καχυποψία. Η οπτικοακουστική έκφραση θα μπορούσε να αποτελέσει ένα γοητευτικό έναυσμα νεανικής οπτικής στη διδασκαλία του μαθήματος της γλώσσας. Ίσως μάλιστα θα έδινε νέο περιεχόμενο στο πανάρχαιο αίτημα για «καλύτερη διατύπωση» αναδεικνύοντας στο χώρο της ψηφιακής επικοινωνίας τη διαχρονικότητα του ερωτήματος: «πώς να το πω ώστε να με καταλάβουν καλύτερα;»
4. Όπως και στη διδασκαλία της γλώσσας, η βαθύτερη γλωσσική συνείδηση δεν είναι δυνατόν να προκύψει μονάχα από την τριβή με τους μηχανισμούς της γλώσσας. Πρέπει να στηριχτεί και στη μελέτη τόσο της καθημερινής κουλτούρας των μαθητών όσο και της λογοτεχνίας, δηλαδή της καλλιτεχνικής διάστασης της γλώσσας που προϋποθέτει **απόλαυση, απρόβλεπτες υποκειμενικές αναγνώσεις και στοχασμό**. Με τον ίδιο τρόπο, η εξοικείωση με την καθημερινή οπτικοακουστική κουλτούρα των μαθητών (τηλεόραση, διαδίκτυο κ.λπ.) και, βέβαια, με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση (δηλαδή με πολλά, διαφορετικά είδη κινηματογραφικών έργων, πολλά διαφορετικά είδη καλλιτεχνικής φωτογραφίας, βιντεο-άρτ, βιντεο-εγκαταστάσεων, έργων εικονικής πραγματικότητας κ.λπ.), θεμελιώνει στη συνείδηση των μαθητών τις επικοινωνιακές και αισθητικές δυνατότητες της οπτικοακουστικής έκφρασης και δίνει ευκαιρίες για καλλιέργεια κριτικού λόγου, συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη μιας ανώτερης ποιότητας κριτικής στάσης απέναντι στα κείμενα. Είναι ακριβώς αυτή η διάσταση εξοικείωσης των μαθητών με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση που απουσιάζει από τα περισσότερα προγράμματα οπτικοακουστικής αγωγής για τα ΜΜΕ και οδηγεί, συχνά, στη ρηχή, μηχανιστική κριτική στάση στην οποία αναφέρονται πολλοί ερευνητές (*Buckingham, 2007*). Η παράλληλη εξοικείωση των μαθητών με την **καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση** (κυρίως κινηματογράφο) λειτουργεί όπως η μελέτη της λογοτεχνίας στο μάθημα της γλώσσας και θα πρέπει να πραγματοποιείται, για όλους τους μαθητές, σε μικρό αριθμό προβλεπόμενων προβολών για κάθε τάξη. Στις δραστηριότητες παραγωγής και μελέτης των πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων, η κατά καιρούς προβλεπόμενη κινηματογραφική εμπειρία θα έρχεται συμπληρωματικά ώστε να διευρύνει στη συνείδηση των μαθητών τα εκφραστικά, αισθητικά και ιδεολογικά όρια του Μέσου. Έτσι η συνάντηση του μαθητή-θεατή με τα ιδιόμορφα συμβολικά συστήματα των καλλιτεχνών-δημιουργών,

θα αποτελεί επικοινωνιακό πλούτο και θα καθιστά το κινηματογραφικό έργο πεδίο ανάπτυξης κριτικού λόγου και πηγή προσωπικής απόλαυσης. Ο κινηματογράφος θα συμβάλει στη διδασκαλία του οπτικοακουστικού λόγου ακριβώς όπως η λογοτεχνία συμβάλλει στη διδασκαλία της γλώσσας.

5. **"...ονομάτων επίσκεψις"**: Στη διεθνή βιβλιογραφία έχει επικρατήσει η χρήση των όρων: 1. "media education" (εκπαίδευση στα Μέσα) ή "media literacy" (γραμματισμός των Μέσων) και 2. "cinematic ή film education" (κινηματογραφική παιδεία και πρόσφατα Screening Literacy: γραμματισμός θέασης; γραμματισμός οθόνης;) για δυο περιοχές εκπαιδευτικής δραστηριότητας με μεγάλη συνάφεια αλλά και ουσιώδεις διαφορές. Εμείς επιχειρούμε εδώ την καθιέρωση του ευρύτερου και συνεκτικού όρου Οπτικοακουστική Παιδεία (Audiovisual Education). Προς το παρόν, Οπτικοακουστική Παιδεία μπορούμε να αποκαλούμε την εκπαιδευτική διαδικασία που έχει στόχο να καλλιεργήσει την "οπτικοακουστική συνείδηση" των μαθητών, δηλαδή να εξοικειώσει τα παιδιά **με όλες τις περιοχές της Οπτικοακουστικής Έκφρασης** (audiovisual expression).

Προτάσεις για την ευκαιριακή αξιοποίηση των δραστηριοτήτων της οπτικοακουστικής έκφρασης στο πλαίσιο όλων των γνωστικών πεδίων του ΠΣ (αξιοποίηση της οπτικοακουστικής έκφρασης σε όλα τα μαθήματα) και προτάσεις για συστηματική εξοικείωση των μαθητών με τις καλλιτεχνικές και τις επικοινωνιακές διαστάσεις της οπτικοακουστικής έκφρασης στο πλαίσιο του γνωστικού πεδίου της Αισθητικής Παιδείας.

1. Παραγωγή μικρών οπτικοακουστικών κειμένων από ομάδες μαθητών:

Στόχος είναι να εξοικειωθούν τα παιδιά με τα μέσα και τα εργαλεία της οπτικοακουστικής έκφρασης. Δηλαδή, να αντιμετωπιστούν **"τα παιδιά ως δημιουργοί - παραγωγοί"** οπτικοακουστικών έργων. Οι δραστηριότητες αυτού του είδους αποσκοπούν στην ανάπτυξη οπτικοακουστικής συνείδησης μέσα από τη βιωματική εξοικείωση με τα εργαλεία και τις μεθόδους παραγωγής οπτικοακουστικών έργων και μηνυμάτων. Τα παιδιά θα κατανοήσουν μέσα από ποιες διαδικασίες και επιλογές κατασκευάζονται τα οπτικοακουστικά προϊόντα και θα αναπτύξουν ένα ελάχιστο μεθοδολογικό πλαίσιο ώστε, χωρίς τους δισταγμούς του τεχνολογικά αδαούς, να επιχειρούν κριτική ανάλυση των οπτικοακουστικών προϊόντων που άλλοι παραγωγοί-δημιουργοί μέσα από παρόμοιες διαδικασίες κατασκευάζουν. Παράλληλα, η πρακτική τους εμπλοκή σε τέτοιες δραστηριότητες, ενθαρρύνει την αναζήτηση νέων, εναλλακτικών μορφών έκφρασης που μπορούν να πραγματοποιηθούν χάρη στη **μη συμβατική** χρήση των ήδη γνωστών ή των νέων οπτικοακουστικών εργαλείων. Κλειδί εδώ μπορεί να είναι η παραγωγή μικρών οπτικοακουστικών κειμένων από ομάδες μαθητών. Παραγωγή, **εντός μαθημάτων**, όχι ολοκληρωμένων ταινιών, αλλά μικρών οπτικοακουστικών κειμένων και αναστοχασμός. Μικρό ΟΑ κείμενο μπορεί να είναι μια σειρά από φωτογραφίες ή ένα ολιγόλεπτο βίντεο όπου μαθητές παρουσιάζουν ένα θέμα από την τρέχουσα ύλη του μαθήματος. Η αναπόφευκτη κριτική συζήτηση για την επιστημονική ακρίβεια και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα κάθε τέτοιου ΟΑ κειμένου μέσα στην τάξη, σίγουρα συνδέεται με τη διδακτέα ύλη, τους επιδιωκόμενους διδακτικούς στόχους και δίνουν νέα διάσταση στη δημιουργικότητα των μαθητών. Προφανώς, μέσα από τις δραστηριότητες του είδους αυτού, θα προκύψουν και μικρές ευκαιρίες για καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για πιο τολμηρά βήματα στις μεγαλύτερες τάξεις και τα οπτικοακουστικά κείμενα να πλουτίζονται από τις εκφραστικές ανάγκες διαφορετικών γνωστικών

αντικειμένων. Φυσικά, η διδακτική οικονομία επιβάλλει τέτοιες δραστηριότητες να γίνονται σε κάθε μάθημα μόνον μια-δυο φορές το χρόνο. Μπορούν να αναζητηθούν πάρα πολλές αφορμές παραγωγής μικρών οπτικοακουστικών κειμένων εντός μαθημάτων:

1.1 **σε διάφορα σχολικά projects:**

- για θέματα ιστορικής μνήμης (καταγραφή αφηγήσεων, μαρτυριών κ.λπ.).
- οπτικοακουστική καταγραφή επισκέψεων σε χώρους κοινωνικής αναφοράς (λαϊκή αγορά, σταθμός τρένου, λιμάνι, εργοστάσιο κ.λπ.) ή πολιτισμικής αναφοράς (αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, ιστορικά κτήρια κ.λπ.).
- για θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (έρευνα και συλλογή οπτικοακουστικού υλικού σε βιότοπους, δάση κ.λπ.).

Στο πλαίσιο τέτοιων projects, μπορούν να γίνουν βιντεοσκοπήσεις συνεντεύξεων, καταγραφές χώρων, κτηρίων κ.λπ. ως υλικό προέρευνας και τεκμηρίωσης, που οι μαθητές, αφού συλλέξουν, θα επεξεργαστούν μέσα στην τάξη και ίσως οδηγηθούν σε μια οπτικοακουστική παρουσίαση-ρεπορτάζ σε ευρύτερο κοινό.

1.2 **ασκήσεις μικρών ταινιών από ομάδες μαθητών, ως εξοικείωση με τα διάφορα είδη ενημέρωσης** (ρεπορτάζ, δημοσκόπηση, διαφήμιση, προπαγάνδα κ.λπ.) όπου, εφόσον δοθούν ευκαιρίες (ίσως σε διαθεματικές δραστηριότητες ή μαθήματα προσανατολισμένα σε κοινωνικό προβληματισμό), οι μαθητές μπορούν να επιχειρήσουν μικρά οπτικοακουστικά κείμενα, ακολουθώντας την αντίστοιχη επικοινωνιακή μεθοδολογία (καθορισμός της ομάδας-στόχου, ανάλυση στρατηγικής προσέγγισης, διαμόρφωση «κόνσεπτ», μέτρηση αντιδράσεων κοινού κ.λπ.).

1.3 **στο πλαίσιο γλωσσικών μαθημάτων**, ασκήσεις μικρών ταινιών από ομάδες μαθητών, που βασίζονται σε ένα στίχο ή ένα ποίημα ή ένα απόσπασμα λογοτεχνικού έργου, ως δοκιμών σε θέματα οπτικοποίησης λόγου δηλαδή μεταφοράς («διακειμενικής μετάφρασης») από ένα είδος λόγου σε ένα άλλο, εκφοράς λόγου παράλληλα με εικόνα, υποκατάστασης λόγου από άλλα εκφραστικά μέσα κ.λπ. Ενδιαφέρουσες, συναφείς προτάσεις δραστηριοτήτων παραγωγής οπτικοακουστικών κειμένων -για μεγαλύτερους μαθητές- με αφορμές από τη λογοτεχνία, καταθέτει και η Renee Hobbs (Hobbs 2007).

1.4 **συνεντεύξεις** από τυχαίους ενήλικες σχετικά με το "τι γνωρίζουν" ή "πώς αντιλαμβάνονται" διάφορες έννοιες του εκάστοτε μαθήματος. Το περιεχόμενο των συνεντεύξεων μπορεί να συζητηθεί στην τάξη και να αναδειχθούν συνήθειες παρανοήσεις και άγνοια σημαντικών θεμάτων από τη διδακτέα ύλη.

1.5 **μικρές ταινίες animation** (διάφορες απλές τεχνικές με χάρτινες φιγούρες, πλαστελίνη, μικρο-αντικείμενα, σχέδια κ.λπ.), που επιτρέπουν την ολοκλήρωση πολύ απλών ενοτήτων αφήγησης, εξοικειώνοντας τα παιδιά με την ιδέα της «ελεγχόμενης κατασκευής» (έννοια που, σε άλλες μορφές οπτικοακουστικών αφηγήσεων -λόγω του «ρεαλισμού» της φωτογραφικής εικόνας και του ήχου- δεν είναι αμέσως προφανής και αντιληπτή). Οι

εκφραστικές ασκήσεις του είδους αυτού, εφόσον υπάρχει η κατάλληλη καθοδήγηση και τεχνική υποδομή, προσφέρονται και για παιδιά πολύ μικρής ηλικίας.

1.6 καταγραφή, από ομάδα μαθητών, της δημιουργικής προσπάθειας άλλων μαθητικών ομάδων (καταγραφή προετοιμασίας και τελικού αποτελέσματος σε μια μαθητική θεατρική παράσταση, καταγραφή της προπόνησης κάποιων μαθητών-αθλητών και των αντίστοιχων σχολικών αγώνων, καταγραφή προετοιμασίας και τελικού αποτελέσματος για μια σχολική γιορτή, καταγραφή της σχολικής ζωής σε ώρα διαλείμματος, καταγραφή μιας σχολικής εκδρομής κ.λπ.). Σε τέτοιου είδους δραστηριότητες οπτικοακουστικών καταγραφών, ιδιαίτερης σημασίας είναι η συζήτηση που θα ακολουθήσει μέσα στην τάξη σχετικά με την αρτιότητα και την εγκυρότητα της διαμεσολάβησης.

1.7 ως είδος οπτικοακουστικής, προ-κινηματογραφικής άσκησης αφήγησης, που προσφέρεται για παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας, ως επισημανθεί και η δημιουργία μικρών **φωτοκόμικς-φωτοαφηγήσεων**, με σειρά διαδοχικών φωτογραφιών, που μπορούν να αναφέρονται σε απλά, καθημερινά θέματα όπως: βουρτσίζω τα δόντια μου, φοράω το μπουφάν μου, φοράω τα παπούτσια μου, ποτίζω μια γλάστρα, καθαρίζω ένα φρούτο κ.λπ.

Ας υπογραμμιστεί ότι όλες οι παραπάνω προτεινόμενες δραστηριότητες για παραγωγή οπτικοακουστικών κειμένων από ομάδες μαθητών, εμπλέκουν το σύνολο των μαθητών κάθε τάξης και μάλιστα στο πλαίσιο όχι ενός εξειδικευμένου μαθήματος, αλλά στο πλαίσιο οποιουδήποτε γνωστικού αντικειμένου του Προγράμματος Σπουδών. Η γνωστή άλλωστε στους εκπαιδευτικούς δομή της Μεθόδου Project, εξυπηρετεί απόλυτα τις ανάγκες ομαδικών δραστηριοτήτων παραγωγής οπτικοακουστικών κειμένων: η κατάκτηση της σχετικής τεχνολογίας, η συλλογική λήψη αποφάσεων μέσα από διεργασίες διατύπωσης επιχειρημάτων και διαπραγμάτευσης, η ανάπτυξη δεξιοτήτων σύνταξης οπτικοακουστικών κειμένων και η ανατροφοδότηση μέσα από τις αντιδράσεις του κοινού προς το οποίο απευθύνθηκε το εκάστοτε κείμενο, είναι μερικές μόνον χαρακτηριστικές παράμετροι για την οικοδόμηση κριτικής στάσης απέναντι στα οπτικοακουστικά κείμενα που μπορεί να προκύψει μέσα από τέτοιου είδους δραστηριότητες. Αυτή η ιδιαίτερη ποιότητα κριτικής στάσης κατανοείται καλύτερα αν λάβουμε υπόψη ότι όλες οι παραπάνω διαδικασίες κατά την παραγωγή μαθητικών οπτικοακουστικών κειμένων πρέπει να διέπονται από τις συζητήσεις, τη διαπραγμάτευση και την επιχειρηματολογία των μελών της ομάδας. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι το περιεχόμενο των συζητήσεων αυτών έχει, για την Αισθητική Παιδεία και την αγωγή στα ΜΜΕ, περισσότερη αξία από το ίδιο το προϊόν της ομάδας.

2. Εξοικείωση με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση και με την καθημερινή οπτικοακουστική κουλτούρα των μαθητών (τηλεόραση, διαδίκτυο κ.λπ.):

Ως οπτικοακουστική καλλιτεχνική έκφραση αποκαλούμε τις μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης που προκύπτουν από τη δημιουργική χρήση οπτικοακουστικών εργαλείων και μέσων. Πρόκειται για τεχνολογικά εργαλεία που επιτρέπουν την αποτύπωση (εγγραφή) εικόνων και ήχων είτε από το περιβάλλον είτε από σχετικές διατάξεις πρωτογενούς παραγωγής τους, την επεξεργασία τους και τέλος την επαναληπτική ανάκληση - παρουσίαση (αναπαραγωγή) αυτού του κατασκευασμένου οπτικού ή/και ηχητικού αποτελέσματος που απευθύνεται σε περιορισμένο ή ευρύ κοινό. Σ' αυτήν τη

γενικότερη κατηγορία έργων εντάσσονται μορφές σύγχρονης καλλιτεχνικής έκφρασης όπως: η καλλιτεχνική φωτογραφία, ο κινηματογράφος, το κινούμενο σχέδιο και κάθε μορφής τεχνική παραγωγής κίνησης από αντικείμενα (animation), η βιντεοάρτ, η δημιουργική ηχογράφηση (ραδιοσκοηνοθεσία ή ηχοσκοηνοθεσία), τα κόμικς, οι κάθε είδους μορφές ηλεκτρονικής οπτικοακουστικής έκφρασης μέσα σε περιβάλλον ηλεκτρονικού υπολογιστή (ηλεκτρονική σχεδίαση - computer graphics, τρισδιάστατο κινούμενο σχέδιο - 3D animation, εγκαταστάσεις εικονικής πραγματικότητας - virtual reality installations κ.λπ.).

Θεμελιώδες μεθοδολογικό εργαλείο για την εξοικείωση των μαθητών με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση, είναι οι πολλαπλές και **συστηματικές συγκρίσεις**. Οι συγκρίσεις μεταξύ διαφορετικών οπτικοακουστικών κειμένων ενθαρρύνουν τους μαθητές να συγκεκριμενοποιήσουν τις προσωπικές τους απόψεις και να διαμορφώσουν προσωπικά κριτήρια, δηλαδή να διατυπώσουν κριτικό λόγο. Θα θέλαμε τα παιδιά να γνωρίσουν και να διατυπώσουν κρίσεις για κάποια αντιπροσωπευτικά έργα από το κάθε είδος. Να παρακολουθήσουν και να συγκρίνουν κάποιες ταινίες, να μελετήσουν και να συζητήσουν κάποιες καλλιτεχνικές φωτογραφίες, να επιλέξουν και να συζητήσουν κάποιες ραδιοφωνικές εκπομπές που αξιοποιούν τα ηχητικά εκφραστικά μέσα, να επισκεφτούν και να συζητήσουν κάποια έργα video-art κ.λπ. Σχηματικά, θα λέγαμε, να τους δοθούν ευκαιρίες για καθοδηγούμενες συγκρίσεις, διακειμενικές συγκρίσεις και επεξεργασία (διατύπωση κριτικού λόγου) έτοιμων οπτικοακουστικών προϊόντων από το χώρο της καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης. Πρόκειται για μια, λίγο-πολύ, εμπειρική σημειολογική θεώρηση των οπτικοακουστικών έργων, προκειμένου να λειτουργήσουν **"τα παιδιά ως κριτικά σκεπτόμενοι φιλότεχνοι"** (δέκτες έργων Τέχνης), να αποκτήσουν συνολική εικόνα του χώρου και να βιώσουν «χειροπιαστά» παραδείγματα εναλλακτικών οπτικών, όπως εκφράζονται από διαφορετικούς καλλιτέχνες.

Οι δραστηριότητες αυτού του είδους αποσκοπούν αφενός στην ανάπτυξη δεξιοτήτων παρατήρησης, μελέτης, ταξινόμησης και κριτικής ανάλυσης των οπτικοακουστικών προϊόντων, αλλά κυρίως στη δημιουργία προϋποθέσεων ώστε τα παιδιά να βρεθούν σε σχέση "εξουσίας" πάνω στο οπτικοακουστικό έργο, κάτι που σπάνια τους δίνεται η ευκαιρία να επιχειρήσουν. Το ίδιο έργο δηλαδή που όταν καταναλώνουν απολαμβάνουν (διασκεδάζουν, συγκινούνται, φοβούνται κ.λπ.), μπορούν να το μελετήσουν, να χρονομετρήσουν τις διάρκειες των πλάνων του, να ταξινομήσουν το είδος των συγκρούσεων που παρουσιάζει, να το συγκρίνουν με κάποιο άλλο ανάλογο έργο κ.λπ. διαπιστώνοντας τις κατασκευαστικές του ιδιαιτερότητες, αρετές και ατέλειες και να διατυπώσουν σχετικό κριτικό λόγο. Εδώ ας υπογραμμιστεί η ανάγκη, ένας μεγάλος αριθμός οπτικοακουστικών κειμένων που τα παιδιά θα μελετήσουν, να προέρχονται από την τρέχουσα παιδική-νεανική κουλτούρα και όχι να επιλέγονται με κριτήρια "υψηλής ποιότητας" με τον δήθεν στόχο της καλλιέργειας των αισθητικών κριτηρίων των μαθητών. Είναι ακριβώς αυτά τα ερεθίσματα τα οποία συνήθως τα παιδιά αγαπούν να καταναλώνουν, που χρειάζεται να "εξουσιάσουν" κριτικά και να επεξεργαστούν μέσα από πολύ απλές δραστηριότητες κριτικής προσέγγισης. Η εντελώς διαφορετική, παράλληλη ανάγκη εξοικείωσης των παιδιών με επιλεγμένης αισθητικής οπτικοακουστικά έργα, θα ήταν σκόπιμο να συνδυάζεται με τις πολύ σπουδαίες και πολύ πιο σύνθετες διαδικασίες αισθητικής απόλαυσης μέσα από μη κυρίαρχης αισθητικής επιλεγμένα έργα τα οποία θα πρέπει να παρέχονται στη διάρκεια κάθε σχολικής χρονιάς, στη λογική των εξωσχολικών λογοτεχνικών αναγνωσμάτων. Αντίστοιχα, η επιλογή οπτικοακουστικών κειμένων για απλές δραστηριότητες κριτικής προσέγγισης μπορεί να ακολουθεί τα γούστα και τις προτιμήσεις των παιδιών αλλά και των εκπαιδευτικών

ενώ η σταδιακή "μύησή" τους στην καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση είναι ανάγκη να βασίζεται σε επιλογές που καταστρώνουν αρμόδιοι ειδικοί ή, τουλάχιστον, επαρκείς γνώστες της κινηματογραφικής τέχνης ώστε να προκύψουν μικρές συλλογές διαθέσιμων οπτικοακουστικών έργων για εκπαιδευτική χρήση.

Κλειδί εδώ μπορούν να είναι οι διαδικασίες κριτικής προσέγγισης των οπτικοακουστικών κειμένων, που στηρίζονται όχι μόνον στα κοινωνιολογικά εργαλεία ανάλυσης, αλλά και σε εργαλεία από το χώρο της σημειωτικής. Αν και μια τέτοια προοπτική τρομάζει ως απαγορευτικά σύνθετη, πρέπει να δοκιμαστούν δραστηριότητες που με αφετηρία τις σημασίες, να ενθαρρύνουν τις πολλαπλές αναγνώσεις, τις υποκειμενικές ερμηνείες και τη συζήτηση μέσα σε μικρές ομάδες συμμαθητών. Τέτοιες δραστηριότητες, ενταγμένες στο τρέχον Πρόγραμμα Σπουδών, μπορεί να είναι:

2.1 συγκρίσεις μεταξύ διαφόρων οπτικοακουστικών κειμένων. Με αφορμή κάποιον θεματικό άξονα -που συνδέεται με το εκάστοτε γνωστικό αντικείμενο- μπορούν να μελετηθούν αποσπάσματα από οπτικοακουστικά έργα εντελώς διαφορετικού είδους και ύφους. Για παράδειγμα, ολιγόλεπτα αποσπάσματα με σκηνές "βροχής" (ή σκηνές "οικογενειακού τραπέζιου" ή σκηνές "ταξιδιού" κ.λπ.) από έργα πολύ διαφορετικών ειδών (από κλασικές ταινίες, από ντοκιμαντέρ, από τηλεοπτικά σήριαλ, από διαφημιστικά σποτ, από παιδικά έργα κινουμένων σχεδίων κ.λπ.) μπορούν να προβληθούν μέσα στην τάξη και να συζητηθούν στο πλαίσιο μικρών ομάδων, ακολουθώντας ένα ειδικό "πρωτόκολλο μελέτης". Σε τέτοιου είδους πρωτόκολλα - οδηγούς μελέτης, μέσα από συγκρίσεις πολύ διαφορετικών οπτικοακουστικών κειμένων, μπορούν να συνδυάζονται οι γνωστικοί στόχοι του εκάστοτε μαθήματος (πραγματολογικά και εννοιολογικά στοιχεία), η επικοινωνιακή-κοινωνιολογική προσέγγιση (με τις έννοιες-κλειδιά όπως αναφέρονται παρακάτω στο '3') αλλά και η έμμεση μελέτη στοιχειωδών καλλιτεχνικών παραμέτρων. Μπορούν δηλαδή να επιχειρηθούν τόσο κάποιες σημειωτικές προσεγγίσεις (με ερωτήματα του τύπου «κατά τη γνώμη σας, στα αποσπάσματα που παρακολουθήσαμε από διάφορα έργα με τον Ηρακλή, σε ποιο έργο ο Ηρακλής παρουσιάζεται ως περισσότερο δυνατός και σε ποιο παρουσιάζεται ως περισσότερο έξυπνος;» ή «σε ποιο από τα έργα με τον Ηρακλή, οι εχθροί του δείχνουν πιο τρομακτικοί; ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους που τρομάζουν περισσότερο;»), όσο και κάποιες προσεγγίσεις οι οποίες στηρίζονται στα εργαλεία της κοινωνιολογίας και αναφέρονται σε θέματα σηματοδότησης όπως αυτά προκύπτουν από τη δημιουργική χρήση των εκφραστικών μέσων (για παράδειγμα, με ερωτήματα του τύπου «την ώρα που οι δύο ήρωες τρώνε, ποιοι ήχοι ακούγονται; η μουσική που ακούγεται προέρχεται μέσα από το χώρο όπου τρώνε; γιατί ξαφνικά η μουσική δυνάμωσε και σκέπασε τους άλλους ήχους; άραγε ποιος τη δυνάμωσε και ποιος αποφάσισε να μην ακούμε τους υπόλοιπους ήχους;»).

2.2 συγκρίσεις και μελέτη αποσπασμάτων από διαφορετικά έργα του ίδιου δημιουργού (δραστηριότητες που περισσότερο θα βρουν θέση σε ένα αντίστοιχο πρόγραμμα Οπτικοακουστικής Έκφρασης στο πλαίσιο της Αισθητικής Παιδείας)

2.3 διακειμενικές συγκρίσεις μεταφοράς, όπως η σύγκριση μιας συγκεκριμένης σκηνής από την γραπτή αφήγηση ενός **λογοτεχνικού έργου**, με την αντίστοιχη σκηνή από την οπτικοακουστική μεταφορά του ίδιου έργου στον κινηματογράφο. Συχνά μάλιστα οι συγκρίσεις αυτές μπορούν να περιλάβουν σκηνές από διαφορετικές μεταφορές του ίδιου έργου που έγιναν σε διαφορετικές εποχές, από διαφορετικούς δημιουργούς.

2.4 διακειμενικές συγκρίσεις, όπως η αναζήτηση **εικαστικών λύσεων** -που προέρχονται από συγκεκριμένους πίνακες- ή **αφηγηματικών λύσεων** -που προέρχονται από λογοτεχνικά ή θεατρικά έργα- σε κινηματογραφικές ταινίες. Ιδιαίτερα γόνιμες αναδεικνύονται οι δραστηριότητες όπου -στο πλαίσιο της Αισθητικής Παιδείας- οι μαθητές καλούνται να αποδώσουν ελεύθερα ένα συγκεκριμένο οπτικοακουστικό στιγμιότυπο που μόλις παρακολούθησαν με άλλα μέσα (με εικαστικά μέσα, γραπτό λόγο, θεατρικό αυτοσχεδιασμό, μουρμουρίζοντας ήχους κ.λπ.).

2.5 μελέτη των σημασιών που προκύπτουν (σε επιλεγμένα οπτικοακουστικά κείμενα) από την ιδιαίτερη **σχέση εικόνας και ήχου**.

Και εδώ (όπως στις δραστηριότητες παραγωγής οπτικοακουστικών κειμένων από ομάδες μαθητών) καθοριστικό ρόλο παίζει η συζήτηση μέσα στη μικρή ομάδα. Μάλιστα, τέτοιου είδους συζητήσεις μπορούν -με την κατάλληλη βέβαια καθοδήγηση- να πραγματοποιηθούν και σε πολύ μικρές ηλικίες πάνω σε απλουστευμένα ερωτήματα όπως: «Με ποιον θα ήθελες να είσαι φίλος; με τον Σούπερμαν ή με τον Μπάτμαν; Ζωγράφισε το σπίτι του καθενός». «Η Ερμιόνη (ηρωίδα στο σύμπαν του Χάρρυ Πότερ) θα μπορούσε να κάνει παρέα με την Κατγούμαν (ηρωίδα στο σύμπαν του Μπάτμαν); Ζωγράφισε τα ρούχα της καθεμιάς απλωμένα με μανταλάκια».

Στις μεγαλύτερες ηλικίες πάλι, η επαφή με το πρωτογενές υλικό της καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης επιβάλλει τις εκτός σχολείου επισκέψεις για παρακολούθηση επιλεγμένων κινηματογραφικών ταινιών, αφιερωμάτων, ειδικών φεστιβάλ για μαθητικό κοινό, αλλά και επισκέψεις σε χώρους εκθέσεων για εξοικείωση με άλλα είδη καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης, όπως είναι η φωτογραφία, η βιντεο-άρτ και οι ψηφιακές εγκαταστάσεις κ.λπ. Όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, οι επισκέψεις αυτές είναι γόνιμες εφόσον ενταχθούν σε ένα πλαίσιο ανάπτυξης κριτικού λόγου μέσα στη μικρή ομάδα. Είναι δηλαδή σημαντικό, να προβλέπεται μια μεθοδολογία προσέγγισης των έργων, με ερωτήματα που προϋποθέτουν συγκρίσεις μεταξύ έργων, προσωπικές αξιολογήσεις και ερμηνείες, ένταξη κάθε έργου στις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες που το καθόρισαν κ.λπ. Επίσης, για ενδιαφερόμενους μαθητές, θα πρέπει να προβλέπονται εξειδικευμένες, άτυπες δραστηριότητες πολιτισμού εκτός ωρολογίου προγράμματος (όμιλοι, ειδικές εκδηλώσεις, επισκέψεις, αφιερώματα κ.λπ.). Όταν από πολύ νωρίς τα παιδιά προσανατολίσουν τη στάση τους απέναντι στα οπτικοακουστικά κείμενα ως αφορμών για προσωπική απόλαυση, αφορμών για ερωτήματα ή για αναζήτηση διαφορετικών απόψεων αλλά και ως πεδίων προσωπικών ερμηνειών, τότε η κριτική τους στάση απέναντι στα κείμενα αυτά θα είναι ουσιαστική και δεδομένη.

3. Δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας στο πλαίσιο του γραμματισμού σχετικά με τα MME (media literacy), δηλαδή μελέτη κάθε είδους οπτικοακουστικών κειμένων (συμβατική και ηλεκτρονική ενημέρωση, ενημερωτικό ρεπορτάζ, διαφήμιση, προπαγάνδα, συνεντεύξεις, τηλεοπτικές εκπομπές κάθε είδους, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ.). Αναφερόμαστε σε δραστηριότητες που εστιάζουν στη σημασία της διαμεσολάβησης και την ευθύνη του κριτικού δέκτη στην ενημέρωση. Πρόκειται για κορυφαίες δεξιότητες του πολίτη κάθε δημοκρατικής κοινωνίας όπου ο πολίτης διαμορφώνει τις καθημερινές του αποφάσεις με γνώμονα την κριτική αντιμετώπιση της διαμεσολαβημένης ενημέρωσης που παρέχουν τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας.

Ιδιαίτερα αξίζει να αναζητηθεί η κριτική ανάλυση όχι μόνον στα οπτικοακουστικά κείμενα αλλά και στα συμβατικά κείμενα που ανήκουν σε καθιερωμένα πεδία του Προγράμματος Σπουδών (λογοτεχνία, φυσικές επιστήμες, ιστορία κ.λπ.). Στον κάθε γνωστικό χώρο μπορούμε να αφιερώσουμε συζητήσεις σχετικά με τους τρόπους που η κοινωνικές δυνάμεις καθορίζουν το εκάστοτε κείμενο. Πώς χρηματοδοτήθηκε η έρευνα που βρίσκεται πίσω από μια επιστημονική ανακοίνωση; Πόσο καθοριστικός ήταν ο ρόλος των βιομηχανικών αναγκών ή της αγοράς για την ανάπτυξη μιας νέας θεωρίας στο χώρο των Φυσικών Επιστημών (ΦΕ); Πόσο συνέβαλε η τρέχουσα τεχνολογία στη διατύπωση νέων επιστημονικών ερωτημάτων και πόσο μια επιστημονική ανακάλυψη άνοιξε δρόμους σε νέα τεχνολογικά επιτεύγματα; Πώς διαμορφώθηκε η προβολή ενός λογοτεχνικού ευπώλητου; Πώς ανταποκρίνονται ομάδες αναγνωστών στις νέες εκδοτικές κυκλοφορίες; Πώς συνδέονται οι λογοτεχνικές τάσεις με το κοινωνικό πλαίσιο όπου αναπτύχθηκαν; (τέτοια ερωτήματα προκύπτουν σύμφωνα με το αίτημα ενσωμάτωσης δραστηριοτήτων κριτικής ανάλυσης σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα). Σταδιακά, όλοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να καθοδηγούν γόνιμα κριτική στάση απέναντι στο γνωστικό τους αντικείμενο. Στην κατεύθυνση αυτή συχνά η κριτική ανάλυση γίνεται γραμμικά-επιφανειακά-μηχανιστικά και αναπαράγει μια σχεδόν στερεοτυπική-αμυντική στάση. Συχνά, τα Μέσα δαιμονοποιούνται καλλιεργώντας την απλοϊκή αντίληψη ότι κάθε διαμεσολάβηση είναι μηχανισμός παραπλάνησης και ότι η ευθύνη ελέγχου των Μέσων θα πρέπει να είναι αρμοδιότητα "άνωθεν προστατευτικών-ελεγκτικών μηχανισμών" και όχι ευθύνη του κάθε πολίτη. Γι' αυτό, η ανάπτυξη κριτικής στάσης -πέρα από τα ερωτήματα ελέγχου της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας των ΟΑ κειμένων- οφείλει να λαμβάνει υπόψη παραμέτρους όπως: η πολυφωνία, η απόλαυση που αντλείται από ένα ΟΑ κείμενο, ο προβληματισμός που προκαλείται από ένα ΟΑ κείμενο και οι πολλαπλές αναγνώσεις-ερμηνείες που ενδέχεται να προκύπτουν από ένα ΟΑ κείμενο.

Στο πλαίσιο του οπτικοακουστικού γραμματισμού σχετικά με τα ΜΜΕ, θα θέλαμε να ασκηθούν τα παιδιά στη **χρήση των εργαλείων και των εκφραστικών μέσων**, δηλαδή να γίνουν τα παιδιά παραγωγοί οπτικοακουστικών προϊόντων στο χώρο της ενημέρωσης και της επικοινωνίας. Να πάρουν συνεντεύξεις, να συντάξουν ρεπορτάζ για διάφορα θέματα, να φτιάξουν διαφημίσεις, να σχεδιάσουν ιστοσελίδες και δικτυακούς τόπους κ.λπ. όπου, εφόσον δοθούν ευκαιρίες (ίσως σε διαθεματικές δραστηριότητες ή μαθήματα προσανατολισμένα σε κοινωνικό προβληματισμό), οι μαθητές μπορούν να επιχειρήσουν να συντάξουν μικρά οπτικοακουστικά κείμενα, ακολουθώντας την αντίστοιχη επικοινωνιακή μεθοδολογία (καθορισμός της ομάδας-στόχου, ανάλυση στρατηγικής προσέγγισης, διαμόρφωση «κόνσεπτ», μέτρηση αντιδράσεων κοινού κ.λπ.). Να ενθαρρυνθεί δηλαδή η μαθητική παραγωγή, εντός μαθημάτων, όχι ολοκληρωμένων ταινιών, αλλά μικρών οπτικοακουστικών κειμένων και ο σχετικός αναστοχασμός. Όπως εξηγήθηκε παραπάνω, μικρό ΟΑ κείμενο μπορεί να είναι μια σειρά από φωτογραφίες ή ένα ολιγόλεπτο βίντεο όπου μαθητές παρουσιάζουν ένα θέμα από την τρέχουσα ύλη του μαθήματος (π.χ. "τρίλεπτη μαθητική ταινία που εξηγεί σε γονείς όσα οι μαθητές θεωρούν σημαντικά για την έννοια της βαρύτητας" ή "τρίλεπτη μαθητική ταινία που παρουσιάζει σε γονείς τα αίτια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου"). Η αναπόφευκτη κριτική συζήτηση για την επιστημονική ακρίβεια και την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα κάθε τέτοιου ΟΑ κειμένου μέσα στην τάξη, σίγουρα συνδέεται με τη διδακτέα ύλη, τους επιδιωκόμενους διδακτικούς στόχους και -ταυτόχρονα- δίνουν νέα διάσταση στη συμμετοχή των μαθητών. Σταδιακά, οι εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων θα μπορέσουν να ενσωματώσουν στα μαθήματά τους την ανάθεση παραγωγής πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων που θα εξυπηρετούν τους γνωστικούς στόχους του μαθήματός τους και, παράλληλα, θα εντάξουν τη μελέτη πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων που

αναφέρονται μάθημά τους. Όπως επισημάνθηκε, η διδακτική οικονομία επιβάλλει τέτοιες δραστηριότητες να γίνονται σε κάθε μάθημα μόνον μια-δυο φορές στη διάρκεια κάθε σχολικού έτους, αλλά σε κάθε τάξη της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης.

Η οπτικοακουστική έκφραση, ως πολυτροπικό σύστημα επικοινωνίας, είναι κυρίαρχο μέσον τόσο στο χώρο των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και Ενημέρωσης όσο και στο χώρο των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης μεταξύ ομάδων και ατόμων. Όλες οι παραπάνω δραστηριότητες (παραγωγή μικρών οπτικοακουστικών κειμένων, συγκρίσεις οπτικοακουστικών κειμένων και διατύπωση κριτικού λόγου) σχεδιάστηκαν ως διδακτικές προτάσεις εξοικείωσης με την οπτικοακουστική "γλώσσα" (επικοινωνία). Η αξιοποίησή τους σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα του σχολικού Προγράμματος Σπουδών κυρίως αναφέρεται στις δύο βασικές γλωσσικές διαστάσεις (παραγωγή-γραφή και κριτική κατανόηση-ανάγνωση οπτικοακουστικού κειμένου) του οπτικοακουστικού γραμματισμού. Επιπλέον, έχει επιλεγεί η μεθοδολογία προσέγγισης των οπτικοακουστικών κειμένων μέσα από τις έξι «κομβικές έννοιες» (key-concepts) όπως τις συνοψίζει σε παλαιότερη εργασία της στο British Film Institute η Cary Bazalgette (Bazalgette 1989). Τα κριτήρια αυτά ανάλυσης επιτρέπουν στα παιδιά να κατατάσσουν τα οπτικοακουστικά παραδείγματα που θα έρθουν μέσα στην τάξη, να τα ταξινομήσουν κατά "κατηγορίες", να εντοπίσουν "τα τεχνολογικά μέσα" που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή τους, να εντοπίσουν τις "γλώσσες", δηλαδή τα εκφραστικά μέσα και τους κώδικες που υιοθετήθηκαν, να σχολιάσουν τις "αναπαραστάσεις", δηλαδή τις ιδεολογικές διαστάσεις όπου ανάγονται οι διάφοροι τρόποι παρουσίασης του κάθε θέματος, να επισημάνουν τους "φορείς παραγωγής" των οπτικοακουστικών έργων, δηλαδή το ποιος παρήγαγε το κάθε έργο και με ποια κίνητρα και, τέλος, να προβληματιστούν για τους αποδέκτες των οπτικοακουστικών έργων, δηλαδή "το κοινό" τους. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μία μελέτη της επικοινωνιακής διάστασης των οπτικοακουστικών έργων με τα εργαλεία της κοινωνιολογίας. Στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία μπορούν επίσης να αναζητηθούν σε μετάφραση και πολλές άλλες ενδιαφέρουσες προτάσεις δραστηριοτήτων οπτικοακουστικής παιδείας (Buckingham 2008, BFI 2003).

Επισημάνσεις διδακτικής μεθοδολογίας:

Η θεσμική καθιέρωση της οπτικοακουστικής παιδείας μέσα στο σχολείο, αναφέρεται σε δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας που, ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο, διατρέχουν ολόκληρο το Πρόγραμμα Σπουδών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και συνδυάζονται εύκολα με ήδη καθιερωμένες σχολικές δραστηριότητες, τις οποίες οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έχουν εντάξει στη σχολική τους πρακτική.

Θεμελιώδη μεθοδολογικά χαρακτηριστικά της πρότασης αυτής είναι:

1. Οι δραστηριότητες της οπτικοακουστικής παιδείας να μην συγκροτούν ένα ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο, αλλά **να διαπερνούν το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων του Προγράμματος Σπουδών** της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Επίσης, τουλάχιστον για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, η εφαρμογή των δραστηριοτήτων αυτών δεν θα πρέπει να προϋποθέτει ιδιαίτερες ειδικές γνώσεις από τους

εκπαιδευτικούς. Θα δίδονται ειδικά σχεδιασμένες προτάσεις δραστηριοτήτων, πάνω στις οποίες ο δάσκαλος μαζί με τα παιδιά θα εργάζονται ως μία ομάδα με μικρές υποομάδες, χωρίς κάποιος να χρειάζεται να γνωρίζει ένα ειδικό αντικείμενο για να το «διδάξει» στους άλλους. Στις πολύ σπάνιες περιπτώσεις εξειδικευμένης τεχνογνωσίας, που ίσως προβλεφθούν για τις τελευταίες τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, οι ομάδες θα μπορούν να καταφεύγουν σε επαγγελματίες του χώρου για επί μέρους βοήθεια (μοντέλο εξειδικευμένου εταίρου - partnership).

Η προσπάθεια για την ανάπτυξη οπτικοακουστικής συνείδησης, δηλαδή την εξοικείωση με τον οπτικοακουστικό λόγο σε όλες τις τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης απευθύνεται στο σύνολο των εκπαιδευτικών της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης χωρίς να απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις, όπως -για παράδειγμα- συμβαίνει για τις γραπτές εργασίες. Όπως ο καθηγητής Μαθηματικών αναθέτει και αξιολογεί εργασίες μαθητών του, χωρίς τη βοήθεια φιλολόγου -χειριζόμενος ο ίδιος επαρκώς την εθνική γλώσσα- το ίδιο θα καταφέρει σιγά-σιγά να χειρίζεται τον οπτικοακουστικό λόγο ώστε, μια τουλάχιστον φορά κάθε χρόνο, να αναθέτει και να αξιολογεί εργασίες οπτικοακουστικού λόγου. Όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, θα είναι σε θέση -μαζί με τους μαθητές τους- να καθοδηγήσουν την παραγωγή πολύ απλών οπτικοακουστικών κειμένων που συνδέονται με το ιδιαίτερο του καθενός γνωστικό αντικείμενο. Όπως όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, είναι σε θέση να μιλούν και να γράφουν, όπως σχεδόν όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, είναι σήμερα σε θέση να καταστρώνουν ένα απλό PPT στα ελληνικά, το ίδιο αυτονόητο θα είναι και η δεξιότητά τους να καθοδηγούν ομάδες μαθητών στην κατασκευή ενός πολύ απλού οπτικοακουστικού κειμένου. Όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, θα πρέπει να χρησιμοποιούν εργαλεία στοιχειώδους κοινωνιολογικής ανάλυσης όπως αυτή εκφράζεται στο ιδιαίτερο γνωστικό τους αντικείμενο (π.χ. ο καθηγητής ΦΕ θα πρέπει να κατανοεί πώς οι ΦΕ επηρεάζουν την πρόοδο της τεχνολογίας και πώς η τεχνολογία συνδιαλέγεται με τις επιστήμες και τις κοινωνικές ανάγκες). Όλοι οι εκπαιδευτικοί, ανεξαρτήτως ειδικότητας, θα είναι σε θέση -μαζί με τους μαθητές τους- να συζητήσουν για κάποια θεμελιώδη ερωτήματα που θέτουν ειδικά επιλεγμένες κινηματογραφικές ταινίες (2-3 σε κάθε σχολική χρονιά). Πρόκειται για ανοιχτό προβληματισμό -χωρίς σωστές ή λάθος απόψεις- όπου κάθε εκπαιδευτικός θα συμβάλει με την προσωπική του κρίση χωρίς να απαιτούνται ειδικές γνώσεις επαϊόντων. Όλοι οι εκπαιδευτικοί (όλες δηλαδή οι προβλεπόμενες σχολικές ειδικότητες) θα πρέπει να είναι σε θέση να ενσωματώσουν και να καθοδηγήσουν μερικές απλές δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας που θα προβλέπονται στη διδακτική καθημερινότητα του μαθήματός ενώ ταυτόχρονα, όλοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν έκτακτους επισκέπτες-συνεργάτες από τους χώρους της καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης και των ΜΜΕ, οι οποίοι ίσως κληθούν να στηρίξουν κάποιες περισσότερο φιλόδοξες δραστηριότητες, όποτε η διδακτική οικονομία το επιτρέπει.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η πρόβλεψη για δραστηριότητες εξοικείωσης με την καλλιτεχνική οπτικοακουστική έκφραση στο πλαίσιο ενός χωριστού γνωστικού αντικειμένου (Αισθητική Παιδεία), δεν αναιρεί την ανάγκη "εγκάρσιας" ανάπτυξης της οπτικοακουστικής παιδείας διά μέσου όλων των γνωστικών αντικειμένων του ΠΣ όπως τονίζεται παραπάνω. Απλώς, ένα μέρος των στόχων της οπτικοακουστικής παιδείας θα καλύπτεται και μέσα από τις δραστηριότητες καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης έτσι ώστε οι μαθητές να συνειδητοποιούν ότι -όπως όλα τα εργαλεία (γραφής, οικοδόμησης, επεξεργασίας υλικών κ.λπ.)- τα εργαλεία οπτικοακουστικής καταγραφής μπορούν να αξιοποιηθούν και ως εργαλεία

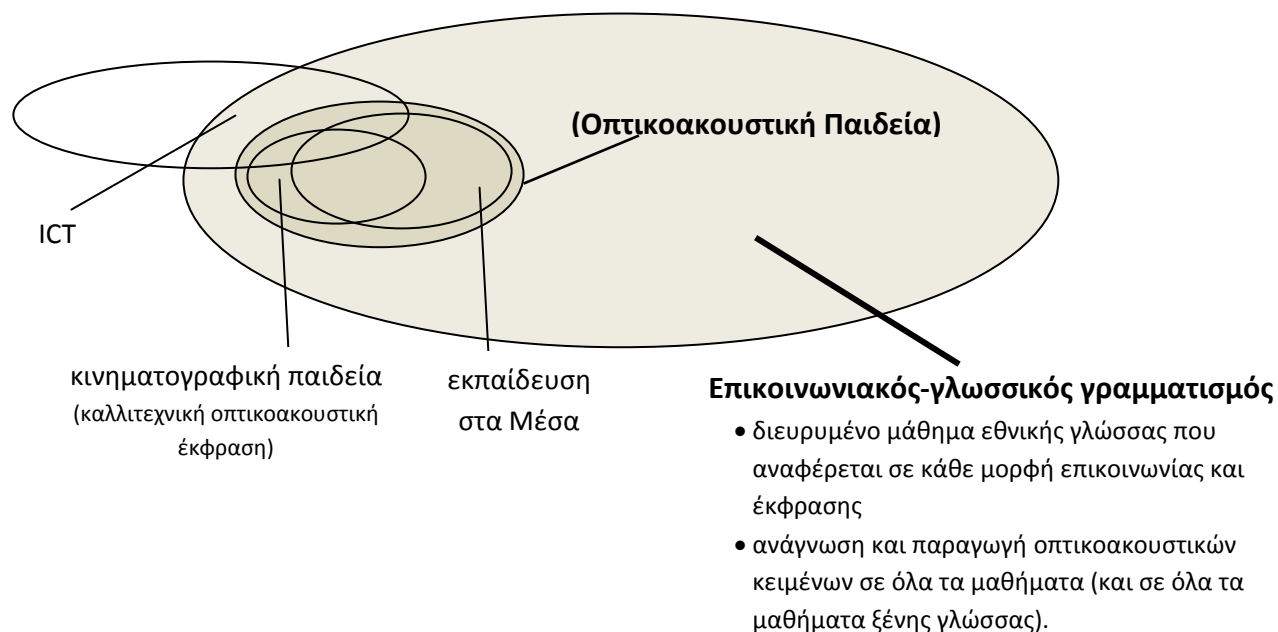
καλλιτεχνικής έκφρασης και ότι στο χώρο της καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης υπάρχουν σημαντικά έργα που μπορούν να προσφέρουν απόλαυση και αφορμές για στοχασμό.

2. Οι δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας μέσα στην τάξη θα πρέπει να είναι **ομαδικές**. Η διαδικασία λήψης συλλογικών αποφάσεων και αναστοχαστικού διαλόγου αποτελεί κομβική παιδαγωγική επιλογή και συμβάλλει στην ανάπτυξη προφορικού κριτικού λόγου. Έδη σε πολλές θεσμοθετημένες δραστηριότητες μέσα στο σχολείο (περιβαλλοντικές εργασίες, ευέλικτη ζώνη, διαθεματικότητα κ.λπ.) προβλέπεται το ομαδοσυνεργατικό μοντέλο διδασκαλίας ή, ακόμα καλύτερα, η Μέθοδος Project όπου, κατά την παραγωγή κάποιου συλλογικού έργου, προβλέπεται η λήψη αποφάσεων. Το πλαίσιο αυτό αποτελεί ιδανική προϋπόθεση για τις δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας, όπου η διαδικασία διαπραγμάτευσης των εννοιών από τα παιδιά (συζητήσεις μεταξύ τους προκειμένου να επιλέξουν τη μία ή την άλλη λύση) είναι πιο σημαντική από τις ίδιες τις γνώσεις που τυχόν θα αποκομίσουν. Όλες οι δραστηριότητες του προτεινόμενου Προγράμματος Σπουδών, νοούνται ως συλλογικές και προβλέπουν λήψη αποφάσεων μετά από διαπραγμάτευση εννοιών, επιχειρηματολογία και σύνθεση απόψεων μέσα στο πλαίσιο κάθε μικρής ομάδας μαθητών-δημιουργών.
3. Οι δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας, όπως άλλωστε όλες οι δραστηριότητες καλλιτεχνικής έκφρασης, εξοικειώνουν τα παιδιά με την ιδιαίτερη αξία των εναλλακτικών οπτικών που μπορούν να προκύψουν για κάθε θέμα. **Η υποκειμενική ματιά "του άλλου"**, που εκφράζεται για κάποιο πολύ συνηθισμένο θέμα ή αντικείμενο γύρω μας, η διαφορετική θεώρηση του κόσμου που μας περιβάλλει, είναι ίσως το πιο σημαντικό κοινωνικό χαρακτηριστικό των τεχνών. Τα παιδιά, μέσα από κατάλληλα σχεδιασμένες δραστηριότητες, καλούνται να συνειδητοποιήσουν ότι καθετί μπορεί να αποκτά διαφορετικές σημασίες, ανάλογα με την οπτική γωνία που υιοθετούμε, και πως η κατανόηση της υποκειμενικής ματιάς κάθε μέλους της ομάδας πλουτίζει τη δυνατότητά μας να αντιμετωπίζουμε κριτικά την πραγματικότητα γύρω μας και συμβάλλει στον επικοινωνιακό πολιτισμό.

Η επιχειρούμενη εδώ σύνθεση των τάσεων της κινηματογραφικής παιδείας και της αγωγής για τα ΜΜΕ δεν αποτελεί προϊόν ενός «ρεαλιστικού συμβιβασμού», αλλά προκύπτει καθώς η οπτικοακουστική παιδεία αντιμετωπίζεται ως ένα επικοινωνιακό εφόδιο, που θα επιτρέψει στους πολίτες να παρακολουθούν σύνθετα οπτικοακουστικά κείμενα, να διατυπώνουν τις δικές τους σκέψεις με επικοινωνιακά μέσα πέραν του γραπτού λόγου, να εκφράζουν τις ανησυχίες και τα οράματά τους με μη λεκτικά μέσα και να απολαμβάνουν τα οπτικοακουστικά κείμενα της καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης. Μια τέτοια εκπαιδευτική προσπάθεια -πέρα από τη μελέτη οπτικοακουστικών κειμένων ενημέρωσης, διαφήμισης και ψυχαγωγίας- αναπόφευκτα θα στηριχτεί και στη μελέτη της καλλιτεχνικής οπτικοακουστικής έκφρασης, κύρια συνιστώσα της οποίας είναι ο κινηματογράφος. Έτσι ο κινηματογράφος θα αντιμετωπιστεί μέσα στην εκπαίδευση όχι ως αυτοσκοπός, όχι δηλαδή ως ιδιαίτερο γνωστικό αντικείμενο, αλλά ως "ιδεολογικός και επικοινωνιακός πλούτος": ως μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης που ανήκει σε ένα ευρύτερο σύστημα επικοινωνίας.

Ας επισημανθεί επίσης ότι η οπτικοακουστική παιδεία στο σχολείο, προτείνεται όχι ως "στενή" νοητική "θωράκιση" απέναντι στο προϊόν των ΜΜΕ, αλλά ως εξοικείωση με ένα ολοκληρωμένο σύστημα επικοινωνίας με πάρα πολλά από τα γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν τη διδασκαλία της γλώσσας, ως συνόλου

δηλαδή που συγκροτείται από έννοιες προερχόμενες από τα κύρια πεδία της οπτικοακουστικής παιδείας (Κινηματογραφική Παιδεία, Εκπαίδευση στα Μέσα, Τεχνολογία Πληροφορικής) και ανήκει στο ευρύτερο πεδίο της διδασκαλίας της γλώσσας και της επικοινωνίας:

Μια τέτοια εκπαιδευτική προοπτική προϋποθέτει βέβαια σειρά από θεσμικές αποφάσεις και επιλογή νέων προτεραιοτήτων σε πολλά επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος. Παράλληλα όμως, τέτοιου είδους επιλογές προετοιμάζονται από το ζήλο και την όρεξη πολλών καινοτόμων εκπαιδευτικών, οι οποίοι ήδη καταθέτουν συνεχώς, δείγματα αξιόλογων εφαρμογών στο χώρο της οπτικοακουστικής παιδείας. Αλλά και στους αρμόδιους φορείς, η κρατούσα πλέον ρητορική σχετικά με τις διδακτικές κατευθύνσεις της τυπικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, διαγράφεται κάπως ευνοϊκή. Ομαδοσυνεργατικότητα, μέθοδοι συνθετικών δημιουργικών εργασιών, ευέλικτη ζώνη, διαθεματικότητα είναι επιλογές που το πρώην Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αλλά και το σημερινό Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής φαίνεται να υιοθετούν, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν σημαντική προϋπόθεση για δραστηριότητες οπτικοακουστικής παιδείας.

Κάνοντας λοιπόν λόγο για ένα Πρόγραμμα Σπουδών για την Οπτικοακουστική Έκφραση, δεν αναφερόμαστε σε ένα Πρόγραμμα Σπουδών για τον κινηματογράφο, δεν αναφερόμαστε σε ένα Πρόγραμμα Σπουδών για την Εκπαίδευση στα Μέσα, δεν αναφερόμαστε σε ένα Πρόγραμμα Σπουδών για τις σύγχρονες τεχνολογίες πληροφορικής. Αναφερόμαστε στη διδασκαλία μιας σύγχρονης, εναλλακτικής "γλώσσας" με εικόνες και ήχους που θα αποτελέσει εφόδιο για κάθε νέο πολίτη.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

1. Bazalgette, C. (ed.), (1989), *Primary Media Education: A Curriculum Statement*, Λονδίνο: British Film Institute.
2. British Film Institute, (2003), μετάφραση δύο κεφαλαίων από το Βιβλίο-Οδηγό: *Look again! A teaching guide to using film and television with three-to eleven-year-olds*, στο αφιέρωμα: Παιδική Ηλικία και Κινηματογράφος, (επιμ. Κούρτη Ε., Σιδηροπούλου Χ., Τσίγκρα Μ.), *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, ΟΜΕΡ-Ελληνικά Γράμματα, 2009, τ. 9, σελ. 162-171.
3. Buckingham, D., (2007), «Μορφές αλφαριθμητισμού στα ψηφιακά μέσα: επανεξετάζοντας την εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας στην εποχή του διαδικτύου», στο αφιέρωμα: Αγωγή και εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας, (επιμ. Ντάβου, Μ.), *Ζητήματα Επικοινωνίας*, τ. 6, σελ.16.
4. Buckingham, D. (2008), *Εκπαίδευση στα ΜΜΕ*, (επιμ. Κούρτη, Ε.), Μτφρ. Ι. Σκαρβέλη, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σελ.175.
5. Hobbs, R., (2007), «Η ενσωμάτωση του αλφαριθμητισμού στα μέσα επικοινωνίας, στη Μέση Εκπαίδευση», στο αφιέρωμα: Αγωγή και εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας, (επιμ. Ντάβου, Μ.), *Ζητήματα Επικοινωνίας*, τ. 6, σελ.66-67.
6. Ντάβου, Μ., (2007), «Αγωγή και εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας - Πρόλογος της επιμελήτριας» στο αφιέρωμα: Αγωγή και εκπαίδευση στα μέσα επικοινωνίας, (επιμ. Ντάβου, Μ.), *Ζητήματα Επικοινωνίας*, τ. 6, σελ.5-6.
7. Συλλογικό, (2012), *Βιντεομουσεία: αποτυπώνοντας ίχνη της προσωπικής μας κουλτούρας / Μια πρόταση Οπτικοακουστικής Παιδείας για νέους*, επιμέλεια: Γκόβας Ν., εκδ. Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Αττικής. Πρόκειται για έντυπη έκδοση (ISBN:978-960-86680-5-8), επίσης ηλεκτρονικά αναρτημένη στο http://dide-anatol.att.sch.gr/perival/FAKELOS_FOTO/VideoMuseums/indexVM.htm.

Εκφράζοντας τη σύγχρονη παιδαγωγική αντίληψη περί γραμματισμών στην εκπαίδευση, δηλαδή την προσπάθεια να εφοδιαστεί ο νέος πολίτης με γνώσεις δεξιότητες και στάσεις οι οποίες να του επιτρέπουν να παρακολουθεί και να συμμετέχει στον οπτικοακουστικό πολιτισμό της κοινωνίας όπου ζει, η εξοικείωση με την οπτικοακουστική έκφραση δομείται ως υπεύθυνη επιλογή κομβικών εννοιών που -κατά την παιδαγωγική και ιδεολογική κρίση των συντακτών της- εξυπηρετεί καλύτερα το στόχο του οπτικοακουστικού γραμματισμού και την καλλιέργεια της οπτικοακουστικής συνείδησης των μαθητών.

Επιλογή κομβικών εννοιών για την εξοικείωση με την καλλιτεχνική Οπτικοακουστική Έκφραση

(επισημαίνονται οι έννοιες που παραπέμπουν στην αισθητική του κινηματογράφου -Film Education-
και οι έννοιες που παραπέμπουν στην Εκπαίδευση για τα Μέσα -Media Literacy-)

21. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Ο μηχανισμός της οπτικοακουστικής αφήγησης . Η συνεχής αφηγηματική ροή που προκύπτει από την παράθεση (στη φωτοαφήγηση) ή τη χρονική ακολουθία (στον κινηματογράφο, κινούμενο σχέδιο) διαδοχικών εικόνων.

Στοιχειώδης περιγραφή απλής δράσης - Απλή καταγραφή χώρου - Μικρή μυθοπλασία

22. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Η σημειολογία των βασικών κάδρων. Κοντινό - Μεσαίο - Γενικό

23. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Η διαμεσολάβηση του δημιουργού. Ο υποκειμενισμός του δημιουργού ενός οπτικοακουστικού έργου όπως προκύπτει από την επιλεκτική χρήση των οπτικοακουστικών εργαλείων.

24. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Βαθμοί διαμεσολάβησης:

Κινούμενο Σχέδιο- Κινηματογραφική Μυθοπλασία- Ντοκιμαντέρ- Ρεπορτάζ

25. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Σκηνοθετημένο περιεχόμενο εικόνας (σημειολογικές παρεμβάσεις στην ακίνητη εικόνα)

26. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης - κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Τα είδη των ήχων: Θόρυβοι - Ομιλίες - Μουσική - Σπηκάζ (αφανής αφήγηση)

Τα είδη της ομιλίας: Σπηκάζ (αφανής αφήγηση) - ο λόγος των "παρουσιαστών" - ο λόγος των "προσκεκλημένων" - Ηθοποιοί

Δημιουργία ηχητικού τοπίου Απλός ηχητικός περίπατος

27. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης - κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Η ανθρώπινη παρουσία μέσα στην εικόνα

Ήρωας ντοκιμαντέρ - Ηθοποιός (πρωταγωνιστής - β' ρόλος) - ήρωας κινουμένου σχεδίου - κούκλες(animation) - ανθρωπομορφισμός ζώων στο κινούμενο σχέδιο

28. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης - κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Η αισθητική παράμετρος της τεχνολογίας

Ασπρόμαυρη - Έγχρωμη ταινία

Βωβός - Ηχητικός κινηματογράφος

Πλατό - φορητή κάμερα - κινητό τηλέφωνο

Μελιές - STARTRECK - Πόλεμος των Άστρων - Μάτριξ

29. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Ρεπορτάζ - συνέντευξη

30. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Διαφήμιση (η έννοια του στοχευμένου κοινού)

31. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Λογοτεχνία - Κινηματογράφος Διαφορετικοί τρόποι αφήγησης της ίδιας ιστορίας

32. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης - κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Τα κινηματογραφικά είδη (genre), το προσωπικό "σύμπαν" κάθε δημιουργού όπως προκύπτει από τη δημιουργική χρήση των εκφραστικών μέσων και οι υποκειμενικές "αναγνώσεις" του δέκτη

33. (αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

Πλάνο (διάρκειες) - ρυθμός - μοντάζ

34. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Οι ειδικότητες του κινηματογράφου και της τηλεόρασης

35. (κοινωνιολογία - επικοινωνία - κριτική ανάλυση)

Το κύκλωμα παραγωγής και διανομής - μετάδοσης οπτικοακουστικών προϊόντων

Στο Γυμνάσιο θα προστεθούν και οι παρακάτω έννοιες:

(όλες αναφέρονται στην αισθητική της οπτικοακουστικής έκφρασης)

36. Διεύθυνση φωτογραφίας - φωτισμοί

37. Μονταζικές παρεμβάσεις στη σχέση εικόνας και ήχου

38. Οι κινήσεις της κάμερας

39. Σχολές - Δημιουργοί

40. Κριτική οπτικοακουστικών έργων

*